

PLATFORMA PRO MONITORING ÚZEMNÍ ATRAKTIVITY:

PŘÍRUČKA PRO ORGÁNY STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ

PLATFORMA PRO MONITORING ÚZEMNÍ ATRAKTIVITY

PŘÍRUČKA PRO ORGÁNY STRATEGICKÉHO PLÁNOVÁNÍ

zkrácená elektronická verze

Autor anglického originálu: URBASOFIA

Spoluautoři anglického originálu: Geodetic Institute of Slovenia, aiforia GmbH,
Első Magyar Felelősségteljes Innováció
Egyesület

Editor české verze: CENIA, česká informační agentura životního prostředí

Úvodní slovo

V časech, kdy Kolumbus podnikal své objevné mořeplavecké cesty, žilo na zeměkouli kolem půl miliardy lidí. Ta doba je – v historii lidstva – vlastně relativně nedávná. Evropa byla rozparcelovaná, o území se vedly války, a tak nová teritoria skýtala nové možnosti – rozvoji nebo rozpínavosti, dle úhlu pohledu a toho, kdo se dívá. Země byla bohatá a zdánlivě nekonečná, oplývala půdou, vegetací a zdroji všeho druhu, byla zkrátka pro své obyvatele atraktivní. Na začátku 19. století měla planeta 1 miliardu obyvatel. Rozvoj se rozbíhal na plné obrátky – a to i ten demografický. Na první miliardu potřebovalo lidstvo čas dvě stě, možná tři sta tisíc let (a to mluvíme pouze o homo sapiens). Na tu druhou už jenom 126 let (1927). Poslední dvě miliardy přibyly každá po 12 letech. Nyní je nás něco přes sedm a půl miliardy. A všichni se potřebují nasytit. Planeta už neoplývá zdroji, klimatická změna dostává stále častěji hrozivou konkrétní podobu i v nejatraktivnějších místech. Prognózy nejsou optimistické.

Proč a jak tohle všechno v souvislosti s atraktivitou území?

V současném rozhodování o atraktivitě a rozvoji území musí jít především o udržitelnost. V praxi to znamená odpovědnost společnosti i jednotlivců – komplexní přístup k rozvoji území, poučené zvažování všech variant, otevřenou spolupráci s přizváním expertů, zástupců zájmových skupin i široké veřejnosti. Úctu k odkazu předků, ohled na potřeby současníků a odpovědnost za budoucnost potomků.

Nechceme-li, aby naše počínání bylo tancem na palubě potápějícího se Titaniku, je třeba konat. Udržitelný rozvoj není jednou z možností nebo snad jakousi „povinnou“ součástí rozvoje (neudržitelného). Nezachraňujeme planetu, ale svůj život na ní. Atraktivita a udržitelnost spolu nemohou soupeřit. V tom je naděje, že nepříznivé prognózy můžeme ještě zvrátit.

Ing. arch. Marie Petrová

předsedkyně Pracovní skupiny
pro místní Agendu 21
Rady vlády pro udržitelný rozvoj
Ministerstvo životního prostředí

Platforma pro monitoring územní atraktivit – příručka pro orgány strategického plánování

Květen 2019

Originál sestavili

URBASOFIA, Rumunsko: Pietro Elisei, Sabina Leopa, Denis Miruna Drăghia

Spoluautoři • Ediční rada

Slovinský geodetický institut: Blaž Barborič, Maja Baloh

EMFIE, Maďarsko: Bence Zuti, Krisztina Podani, Beata Udvari, Miklos Lukovics

aiforia, Německo: Andrea Burzacchini, Andrea Philipp, Myriam Winter

S přispěním

Bulharské ekonomické fórum (Bulharsko), Institut pro územní plánování okresu Koprivnica-Križevci (Chorvatsko), CENIA, česká informační agentura životního prostředí (Česká republika), Lechner Non-profit (Maďarsko), EMFIE (Maďarsko), Technická univerzita Košice (Slovensko), aiforia GmbH (Německo), Federální ministerstvo pro územní plánování (Bosna a Hercegovina), Institut pro strategická studia a prognózy (Černá Hora), Institut architektury a územního plánování v Srbsku (Srbsko)

Českou verzi připravili

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, Česká republika: Jana Bašistová, Jitka Faugnerová, Zbyněk Stein, Lenka Rejentová, Alžběta Kodetová, Miluše Větroňová, Shane Hume

Obálka: mapa střední a východní Evropy – Anton Balazh, Shutterstock**Grafická úprava:** Oana Emilia Budău**Grafická úprava a zlom české verze:** Miluše Rollerová

První vydání, náklad 250 kusů, neprodejné

Tisk: Calamarus, s.r.o**ISBN zkrácené elektronické verze:** 978-80-87770-73-3

Tato publikace vznikla díky spolupráci projektových partnerů v rámci konsorcia ATTRACTIVE DANUBE, projektu realizovaném z programu Interreg Danube Transnational Programme.

Obsah

Úvodní slovo	3
Úvod	8
Stručný obsah této PŘÍRUČKY	10
O čem Příručka pojednává?	10
Komu je Příručka určena?	10
Co přečtením Příručky získám?	10
Kapitola 1: ÚZEMNÍ ATRAKTIVITA	13
1.1 Územní atraktivita	14
1.1.1 Citlivý přístup k udržitelnému rozvoji a investicím.....	14
1.1.2 Územní atraktivita.....	16
1.2 Územní kapitál	18
1.2.1 Kapitál lidských zdrojů.....	19
1.2.2 Fyzický kapitál.....	21
Kapitola 2: Dunajský region	25
2.1 O makroregionu Podunají	26
2.2 Současný stav	26
2.3 Společné problémy podunajského regionu	28
Kapitola 3: Participativní přístup a hodnocení územní atraktivit	33
3.1 Význam participativního přístupu	34
3.2 Jak měříme, monitorujeme a porovnáváme územní atraktivitu?	35
3.3 Jak byl vytvořen soubor indikátorů v projektu ATTRACTIVE DANUBE?	38
3.3.1 Indikátory projektů ATTRACT-SEE a CO-TAMP	38
3.3.2 Metodika vytváření národních indikátorů atraktivit.....	39
3.4 Přehled indikátorů ve společné platformě	42
3.5 Přehled indikátorů v české národní platformě	43
3.6 Platformy ostatních projektových partnerů	45
Kapitola 4: Platforma - manuál	47
4.1 Co je Platforma pro monitoring územní atraktivit a jak funguje?	48
4.2 K čemu využít platformy TAMP a CO-TAMP?	49
4.3 Kdo platformy spravuje?	49

4.4 TECHNICKÝ POPIS PLATFORMY TAMP a CO-TAMP	50
Kapitola 5: Posilování kapacit v plánování politiky	57
5.1 Veřejná správa a kapacity v plánování	58
5.1.1 Budování kapacit pro lepší tvorbu politik.....	58
5.1.2 Řešení potřeb a nedostatků	58
5.1.3 Cíle a metodika zvyšování kapacit.....	59
5.2 Platformy v praxi: příklady použití.....	60
5.2.1 Definování výzev a cílů.....	60
5.2.2 Sběr dat.....	60
5.2.3 Komunikace.....	61
5.2.4 Monitoring.....	62
5.3 Dosavadní poznatky ze zapojení stakeholderů.....	62
5.4 Doporučení pro tvorbu politik.....	63
Kapitola 6: Perspektiva a udržitelnost.....	67
Závěry, perspektiva a udržitelnost	68
Kapitola 7: reference	71
Reference	72

Seznam schémat

Schéma 1: Cílové skupiny projektu ATTRACTIVE DANUBE	11
Schéma 2: Možná klasifikace indikátorů územní atraktivity podle výstupů projektu ATTRACT-SEE	17
Schéma 3: Výzvy udržitelné územní atraktivity v Podunajském regionu.....	31
Schéma 4: Participativní proces projektu ATTRACTIVE DANUBE	37
Schéma 5: Skupiny indikátorů projektu ATTRACTIVE DANUBE podle kapitol.....	39
Schéma 6: Cíle a účely tří národních workshopů.....	40
Schéma 7: Proč potřebuji platformy TAMP a CO-TAMP?.....	49
Schéma 8: Tři pilíře budování kapacit v projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	59
Schéma 9: Cyklus integrovaného plánování.	64

Seznam obrázků

Obrázek 1: Principy projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	9
Obrázek 2: Populační dynamika v podunajském regionu	29
Obrázek 3: První národní workshop zorganizovaný CENIA, práce na výběru vhodných indikátorů (Praha, Česká republika).....	41
Obrázek 4: Diskuze během prvního národního workshopu zorganizovaného IAUS (Bělehrad, Srbsko).....	41
Obrázek 5: Domovská stránka	50
Obrázek 6: Zobrazení indikátorů (karta indikátoru).....	51
Obrázek 7: Zobrazení hranic administrativních jednotek.....	51
Obrázek 8: Nastavení legendy.....	52
Obrázek 9: Stahování a export dat	53
Obrázek 10: Stahování obrázku z platformy.....	54
Obrázek 11: Pokročilé analytické nástroje.....	55
Obrázek 12: Využití platformy pro definování výzev a cílů, Rumunsko.....	60
Obrázek 13: Využití platformy pro sběr dat, Německo	61
Obrázek 14: Využití platformy pro komunikaci, Bulharsko.....	61
Obrázek 15: Využití platformy pro monitoring, Srbsko	62
Obrázek 16: Zahajovací konference, Praha, ČR, únor 2017	69
Obrázek 17: Projektový mítink, Košice, Slovensko, březen 2019	69

Seznam tabulek

Tabulka 1: Akční pole strategií chytrého města.....	15
Tabulka 2: Složky územního kapitálu.....	19
Tabulka 3: Dunajský region v číslech.....	27
Tabulka 4: Seznam společných indikátorů územní atraktivity sestavený partnerskými zeměmi projektu Attract-SEE a použitý v projektu ATTRACTIVE DANUBE.....	42
Tabulka 5: České národní indikátory územní atraktivity	44
Tabulka 6: Seznam odkazů na platformy zahraničních partnerů	45

Úvod

V souvislosti s výrazným demografickým poklesem, ke kterému dochází v rámci jihovýchodní Evropy, čelí stávající sociální a hospodářské politiky, které jsou zaměřeny na konsolidaci měst a regionů po krizi, značným potížím. Pro řešení příčin těchto problémů a nikoli důsledků těchto klesajících trendů, ale také pro využití mnoha současných příležitostí je třeba koordinovaný přístup:

Proč je to lepší jinde – nebo proč to není dost atraktivní tady? Jak definujeme, kvantifikujeme a posilujeme územní atraktivitu na národní úrovni?

Každý region má vlastní hodnotu (soubor výhod) a územní kapitál, které jej činí konkurenceschopným ve srovnání s jinými regiony, pro bydlení, pro investování či turistiku... nebo pro všechny tři výše uvedené oblasti.

Díky dobré správě věcí veřejných mohou nejrůznější politiky vytvářet podmínky pro maximalizaci potenciálu a zvýšit tak atraktivitu území pro své obyvatele, návštěvníky i firmy. Nadnárodní projekt **“ATTRACTIVE DANUBE – Improving Capacities for Enhancing Territorial Attractiveness of the Danube Region”** (ATTRACTIVE DANUBE – Zlepšování kapacit pro zvyšování územní atraktivity Podunají, dále jen ATTRACTIVE DANUBE) se zabývá využitím potenciálu, který tento evropský region utvářejí.

ATTRACTIVE DANUBE je projekt spolufinancovaný z fondů Evropské unie (ERDF, IPA) prostřednictvím Nadnárodního programu pro Dunaj (Danube Transnational Programme). Trvá dva a půl roku, od 1. ledna 2017 do 30. června 2019, a má 19 projektových partnerů: 12 financujících partnerů (ze Slovinska, Rumunska, Bulharska, Chorvatska, České republiky, Maďarska, Slovenska, Německa, Bosny a Hercegoviny, Černé Hory a Srbska) a 7 přidružených strategických partnerů z pěti zemí (z Chorvatska, Itálie, Rakouska, Slovenska a Slovinska).

Stručně řečeno, **ATTRACTIVE DANUBE** se zaměřuje na posílení národních a nadnárodních kapacit v institucích, které tvoří politiku územního rozvoje Podunají.

K dosažení tohoto cíle partneři projektu:

- zřídili trvalou nadnárodní Společnou platformu pro monitoring územní atraktivity (**CO-TAMP: Common Territorial Attractiveness Monitoring Platform**)
- naplnili 11 národních platforem (**TAMP: Territorial Attractiveness Monitoring Platform**)
- vydali Atlas indikátorů územní atraktivity
- vydali tuto příručku.

Ve druhé fázi projektu probíhá **program budování kapacit**, který umožní posílení státní správy a samosprávy.

Projekt staví na následujících pilířích:

1. Rozvoj

Posílení vlivu na územní rozvoj, regionální rozvoj, podnikání a cestovní ruch prostřednictvím činností zaměřených na budování kapacit a participativních procesů příslušných zúčastněných stran (stakeholderů).

2. Státní správa a samospráva

Osvojení si přístupu rozhodování založeného na datech pomocí platformy indikátorů.

3. Atraktivita

Zjištění potenciálu území a také indikátorů, které se zabývají otázkami životního prostředí, ekonomiky, státní správy a sociální problematiky a dokážou daný potenciál sledovat.

4. Participativní plánování

Zlepšení a posílení víceúrovňového, mezioborového participativního plánování, do kterého se zapojí orgány tvořící politiku, občanská společnost, firmy a vysoké školy, a to prostřednictvím dvou sad o třech seminářích v 11 partnerských zemích.

5. Partnerství

Samotný projekt těží z nadnárodního partnerství 19 partnerů. Prostřednictvím Memorand o spolupráci na národní i nadnárodní úrovni zajistí prodloužení partnerství a tím dojde i k naplnění požadavku udržitelnosti.

Obrázek 1: Principy projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Zdroj: CENIA, ATTRACTIVE DANUBE

Stručný obsah této PŘÍRUČKY

O čem Příručka pojednává?

Smyslem této publikace je pomoci klíčovým orgánům, které vytvářejí politiky a strategie, ale i dalším cílovým skupinám využívat a interpretovat data a indikátory, které souvisejí s územní atraktivitou. To napomůže **lepšímu plánování rozvoje a řešení společenských výzev v jednotlivých zemích a regionech.**

Příručka obsahuje **návody a rady určené pro Platformu pro monitoring územní atraktivity (TAMP).**

Naším cílem je vydat publikaci, která je víc než jen návodem – přináší příspěvky všech partnerů k osvojení si termínu **“územní atraktivita”** a výstupy projektu ATTRACTIVE DANUBE pro praxi.

Komu je Příručka určena?

Hlavním výsledkem projektu **ATTRACTIVE DANUBE** je zvýšení kapacit **veřejných institucí a dalších zúčastněných stran (stakeholderů)** a jejich větší zapojení do procesů participativního plánování pro vyvážený územní rozvoj Podunají. Tato příručka by měla pomoci mnoha stakeholderům a čtenářům lépe se zorientovat v problematice **plánování a naplňování rozhodovacích procesů v rámci budoucího územního rozvoje** a řešit tak ekologické, ekonomické a sociální problémy.

V důsledku toho existuje dlouhý seznam těch, komu je Příručka určena. Pokud jste jedním z následujících subjektů, může být obsah této Příručky pro vaši každodenní práci velmi užitečný:

- orgány veřejné správy (národní, regionální, místní),
- mikroregiony, asociace, metropolitní oblasti a místní akční skupiny,
- organizace zabývající se správou dat,
- orgány územního plánování,
- sektory ekonomiky, životního prostředí, sociálních věcí,
- občanská společnost a nevládní organizace,
- akademická obec, vědci, odborníci, studenti,
- firmy.

Přehled cílových skupin je znázorněn ve Schématu 1.

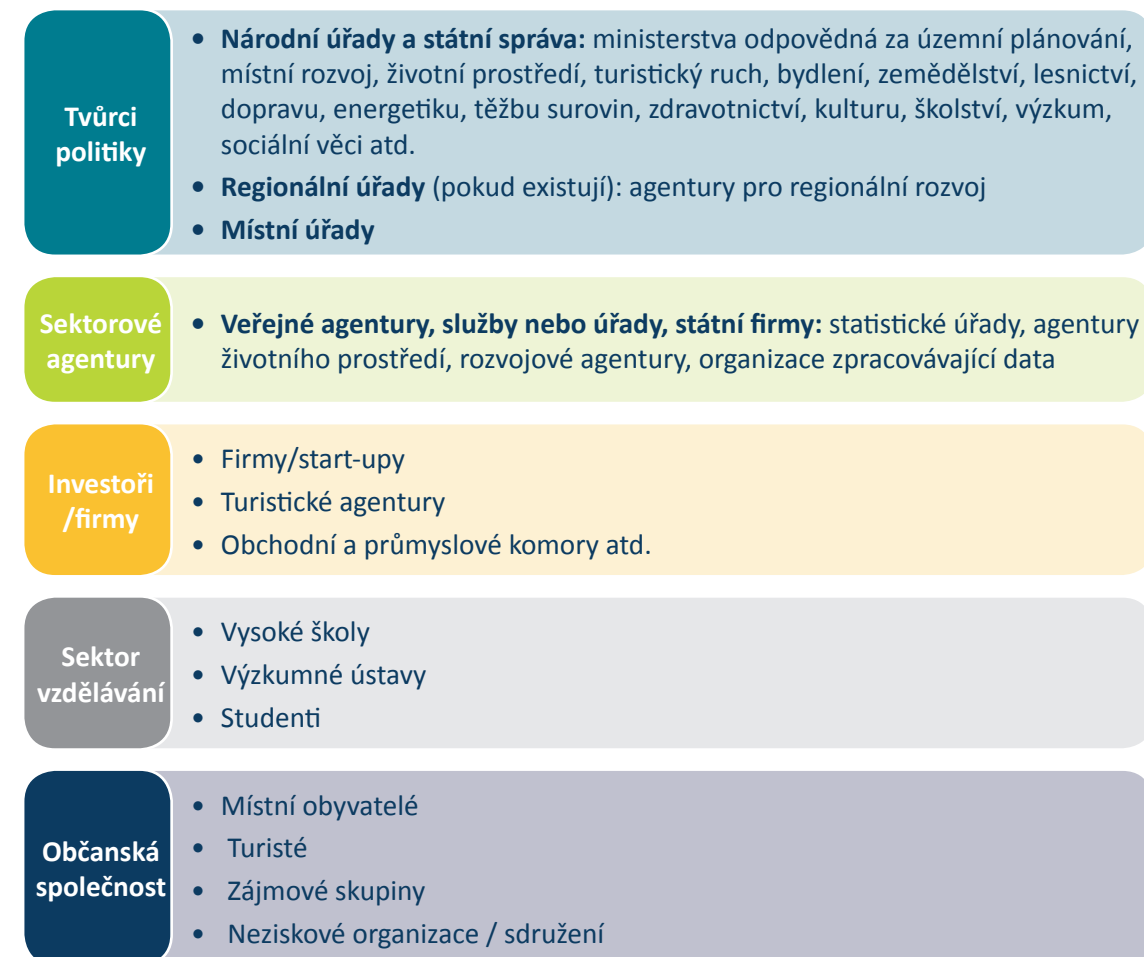
Co přečtením Příručky získám?

Po přečtení této publikace budete rozumět:

- různým aspektům územního kapitálu;
- pojmu územní atraktivita, jeho použití, aplikaci i práci s ním;
- procesu plánování založenému na datech a jeho výhodám;
- případům, ve kterých budete moci použít indikátory pro popis územní atraktivity;
- fungování Platforem a výhodám, které vám mohou přinést.

Nakonec zjistíte, jak se dále zapojit, ať již jako přímý příjemce benefitů, anebo poskytovatel dat, případně obojí.

Schéma 1: Cílové skupiny projektu ATTRACTIVE DANUBE

KAPITOLA 1: ÚZEMNÍ ATRAKTIVITA

Nejvyšší podíl chráněných území na celkové rozloze státu je v Německém Bavorsku – **více než 32 %**. To je dvojnásobek průměru (16 %) v zemích podunajského regionu.*

6,5 je průměrný počet památek UNESCO v zemích podunajského regionu. Nejvyšší počet UNESCO památek má Česká republika – **12**.*

24 % pracujících je v Rumunsku zaměstnáno v zemědělství, což je v tomto odvětví v regionu nejvyšší procento. Průměr je **7,3 %**.*

V zemích podunajského regionu pochází **téměř 32 %** energie z obnovitelných zdrojů. Nejvyšší podíl zelené energie z celkově vyrobené dosahuje Rakousko – **70 %**.*

V zemích podunajského regionu pracuje v cestovním ruchu průměrně **5,2 %** všech zaměstnaných. Nejvíce lidí zaměstnává oblast cestovního ruchu v Chorvatsku – **9,1 %**.*

17,8 je nejvyšší počet nocí, které turisté obvykle stráví v průběhu jednoho roku v jedné zemi. Toto číslo náleží Černé Hoře. Průměr za všechny země podunajského regionu je **6,3** nocí.*

1.1 Územní atraktivita

1.1.1 Citlivý přístup k udržitelnému rozvoji a investicím

Citlivý, udržitelný a začlenění podporující růst je mantrou současného programového období. Jako každá mantra se snadno pamatuje a používá při zasazování politických a ekonomických ambic do kontextu, ale co tento pojem znamená v praxi?

Všechno v současné době je, nebo by mělo být, chytré, od hmotných zařízení až po jejich nehmotné potenciální možnosti, které mají konkrétní důsledky v každodenním životě. Je třeba rozumět tomu, jak by všechny tyto možnosti zakořeněné v dominantní rétorice o chytrosti a inovacích mohly změnit nebo podpořit skutečný regionální rozvoj a definovat přijatelnou formu růstu. Takovou, která nebude ohrožovat již křehké environmentální, sociální a kulturní bohatství mnoha regionů, zejména těch, které se stále nacházejí v přechodu k stabilnější ekonomice, což je právě případ zemí nacházejících se v makroregionu tohoto programu, tj. Podunají. Je třeba zaměřit pozornost na funkční význam územní soudržnosti, tj. nejprve pochopit, jak na daném území záleží. Jinými slovy, propojit vývoj a místa a překonat pouhé sociální a ekonomické rozměry. Nejde o to homogenizovat územní rozmanitost, ale navrhnout politiky, které ji zhodnotí. Harmonizační účinky dobrých politik územní soudržnosti by měly omezit regionální rozdíly v rámci EU a podporovat a usnadňovat regionální a přeshraniční spolupráci. Koncept "místa" nám dovoluje snadno nacházet územní spolupráci.

Digitalizace

Digitalizace je jednoznačně nejvýznamnějším fenoménem současnosti. Digitalizace je hnací silou technologických změn. Tento technologický přerod ovlivňuje naše každodenní životy také v ekonomických a sociálních aspektech. Díky špičkovým informačním a komunikačním technologiím zažíváme rychlé změny, které transformují řadu odvětví, chování spotřebitelů i způsob, jakým řídíme a shromažďujeme data (Kovács 2017a, Kovács 2017b OECD 2017, Manyika a kol., 2016).

Naše ekonomika i společnost se stávají stále složitějšími a propojenějšími na globální úrovni (EC 2017). Digitální řešení jsou stále rozšířenější, přijímají je firmy i spotřebitelé, protože takto lze efektivním způsobem zvyšovat výkonnost (Manyika et al., 2016). Význam nehmotných přínosů, datových toků a účasti v 21. století roste, protože tyto faktory se staly hlavním hnacím motorem růstu a rozvoje (EC 2017).

Chytrá města (Smart Cities)

Termín "chytré město" je v kontextu digitalizace důležitým pojmem. Na chytrá města se soustředí pozornost, protože se všeobecně má za to, že města jsou hlavními motory hospodářského růstu a také fungují jako centra inovací (Sen – Eggers – Kelkar 2018). Je řešena ekonomická úloha měst a zúčastněné strany plánují, že tento trend udrží.

V jádru chytrého města jsou lidé. Tito lidé jsou obyvatelé, návštěvníci, vlastníci hmotných či nehmotných statků nebo zaměstnanci firem. Protože chytrá města jsou pro lidi, jsou zaměřena na tři cíle (Sen – Eggers – Kelkar 2018, s. 5):

- vyšší kvalitu života pro obyvatele a návštěvníky,
- ekonomickou konkurenceschopnost pro přilákání průmyslu a mozků,
- environmentální povědomí a zaměření na udržitelnost.

V současné době neexistuje globální shoda na definici chytrého města, existují však určité experimentální definice, např.:

Chytré město definované Senem, Eggersem a Kelkarem (2018, s. 1) "je jednoduše takové, které využívá technologie ke zlepšování výsledků v každém aspektu fungování města a zkvalitňuje služby, které nabízí svým obyvatelům. Při řízení svého rozhodování shromažďuje a používá data a vytváří síť partnerů mezi vládami, firmami, neziskovými organizacemi, komunitními skupinami, univerzitami a nemocnicemi s cílem rozšířit a zlepšit svou schopnost sloužit svým obyvatelům."

Van Dijk (2015, s. 14) uvádí, že "město je chytré, když investice do (i) lidského a sociálního kapitálu, (ii) tradiční infrastruktury a (iii) průlomových technologií pohnají udržitelný ekonomický růst a vysokou kvalitu života spolu s moudrým využíváním přírodních zdrojů, a to vše prostřednictvím participativní správy."

Vidíme, že obvyklá témata chytrých měst se týkají udržitelnosti, technologií, aktivní účasti občanů a zvyšování provozní účinnosti díky využívání dat. Podle stejné zprávy Rolanda Bergera (2017, s. 5.) se strategie ideálního chytrého města skládá ze šesti klíčových prvků, které jsou popsány v následující tabulce (Tabulka 1).

Tabulka 1: Akční pole strategií chytrého města

Akční pole	Příklad
Chytrá vláda	Digitální veřejná správa Participativní vláda E-sloužby
Chytré zdravotnictví	Telemedicína Integrované zdravotnické informační systémy Asistované žití v domácím prostředí
Chytré školství	Městské platformy pro vzdělávání Formáty digitálního učení Digitální dovednosti
Chytré budovy	Propojená správa budov Chytrý domov Chytrá stavba
Chytrá mobilita	Inteligentní systémy řízení dopravy Chytré služby pro veřejnou dopravu Chytrá městská logistika
Chytrá energetika a životní prostředí	Chytrá energetika Chytré vodní hospodářství Chytré odpadové hospodářství

Zdroj: sestaveno autory na základě RB (2017, str. 5.)

Van Dijk (2015, s. 28) popisuje obrovské množství zainteresovaných stran (stakeholderů), které jsou všechny zavedené, propojené a fungují jako životně důležitá součást chytrého města: start-upy a inkubátory, výzkumné instituce, univerzity a školy, sdružení pro obecní bydlení, radnice, státní nebo národní vláda, poskytovatelé zdravotní péče, veřejné dopravy a energií, investoři, banky a pojišťovny, hotely, muzea, restaurace, divadla a stadiony, poskytovatelé telekomunikačních služeb, dodavatelé technologií, poskytovatelé logistických služeb, výrobci a stavební firmy, prodejci, digitální firmy.

1.1.2 Územní atraktivita

Při výzkumu atraktivity lze pozorovat zajímavý fenomén. Existuje spousta literatury, v jejímž titulu je slovo atraktivita, nicméně publikace ji popisují překvapivě stručně nebo příliš úzce, nebo ji používají jako synonymum pro konkurenceschopnost, případně ji nedefinují vůbec nebo pro ně atraktivita splývá s turistickou hodnotou (Popovici 2017, Gavrilova a 2016, Ezmale 2012, Connell 2010, Spano 2005).

Odborný konsensus ohledně atraktivity bohužel neexistuje, což je problém, protože atraktivitu tak můžeme definovat různými způsoby. Serrano (2003, str. 70) uvažuje o významu slova atraktivita a vysvětluje, že „je velmi úzce spojena se schopností lokálních úřadů realizovat přímé investice. Atraktivita představuje snahu o opětovné projektování zdrojů a institucí měst tak, aby město dosáhlo lepší ekonomické úrovně pro své občany.“ **Atraktivita je sociální, politický, ekonomický a environmentální způsob myšlení.**

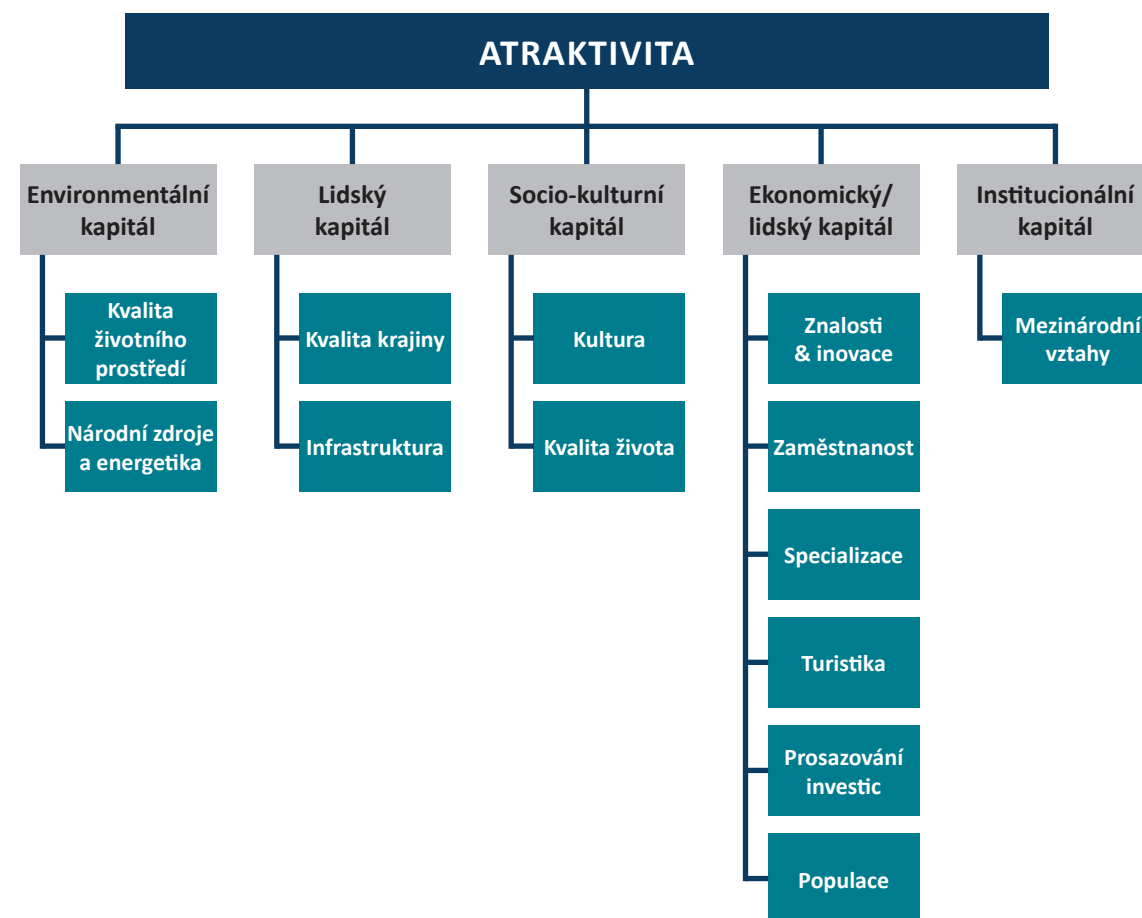
Podle van den Berga a Brauna (1999) je **atraktivita** snaha měst o zachování atraktivních míst pro své občany, návštěvníky i podnikatelskou sféru.

Podle Barborice, Zivkovic a Esposito (2013) „je atraktivita interakcí složitého souboru charakteristik založených na existenci či naopak absenci určitých forem územního kapitálu, včetně přitažlivosti pro různé skupiny“. Atraktivitu nepovažují za absolutní a věčný koncept, protože se může proměňovat podle toho, jak je definována územní jednotka. Atraktivita je relativní. V dříve realizovaném projektu ATTRACT-SEE byla atraktivita popsána pomocí kapitálů a indikátorů, které ke každému kapitálu náleží (Schéma 2).

Zivkovic a kol. (2015) definovali územní atraktivitu jako „schopnost některých územních kapitálů a výhod přilákat a udržet cílové skupiny (turisty, obyvatele, migranty a firmy či investice) prostřednictvím již existujících nebo nově vytvořených výhod.“

Místo může být atraktivní pro bydlení, obchod a návštěvy (RSAES 2016). Zivkovic a Barboric (2017) provedli experiment, jehož cílem bylo kategorizovat indikátory atraktivity.

Schéma 2: Možná klasifikace indikátorů územní atraktivity podle výstupů projektu ATTRACT-SEE

Zdroj: sestaveno autory na základě Zivkovic – Barboric (2017, str. 60)

1.2 Územní kapitál

V posledních 15 letech se koncept územního kapitálu využívá stále častěji, zejména v Evropě, ale jeho definice a správný způsob použití zůstávají nejednoznačné. Podle studie OECD (2001) existuje několik faktorů, a to geografická poloha, velikost, produkce, podnebí, tradice, přírodní zdroje, kvalita života nebo ekonomika měst, které definují konkrétní kapitál dané územní jednotky. Tyto faktory lze spojit pod názvem "územní kapitál".

Při rozvíjení funkcí územního kapitálu je třeba jej doplnit **souborem indikátorů**, které umožňují porovnávat a popisovat různé situace nebo navrhnout vhodné nástroje pro řízení městských a regionálních transformací. Toto je základní úkol projektu ATTRACTIVE DANUBE. **Indikátory** by měly být podpůrným nástrojem, ale nikdy se nesmějí stát rozhodujícím krokem, který vnese do procesu plánování určitou setrvačnost. Velmi často (jak jsme ostatně zažili na workshopech projektu ATTRACTIVE DANUBE) dochází k nadměrnému generování indikátorů, ale jen velmi málo z nich opravdu pomáhá cestu rozvoje lépe strukturovat.

Aby byly indikátory opravdu užitečné, musejí být:

- jednoduché a levné
- výrazné a relevantní vzhledem k rozsahu (musejí reagovat na konkrétní cíle)
- objektivně měřitelné (např. množství, počet, procento, poměr atd.)
- snadno přístupné těm, kteří je potřebují pro své analýzy
- snadno interpretovatelné
- snadno reprodukovatelné a zobrazitelné pomocí tabulek, histogramů, diagramů atd.
- kontrolovatelné
- srovnatelné
- sdílené, tj. transparentní
- včas zaznamenané
- důvěryhodné

Je zřejmé, že koncept územního kapitálu je velmi široký. Tato šíře komplikuje jeho praktické použití. Prvním krokem je proto jeho kategorizace na sociální a kulturní aspekty daného území a na aspekty, které se naopak vztahují k samotnému fyzickému území. Jinými slovy – mohli bychom územní kapitál začít dělit na hmotné a nehmotné složky. V tomto smyslu můžeme uvažovat o tzv. kapitálu lidských zdrojů a fyzickém kapitálu, jak je uvedeno v Tabulce 2.

Tabulka 2: Složky územního kapitálu¹

Kapitál lidských zdrojů	Fyzický kapitál
Sociální kapitál	Infrastrukturní kapitál
Lidský kapitál	Environmentální kapitál
Kognitivní kapitál	Produktivní kapitál
Vztahový kapitál	Kapitál osídlení

Zdroj: sestaveno autory

Musíme vzít v úvahu základní aspekt měření územního kapitálu, tj. výběr veličin, který je silně podmíněn dostupností dat na regionální i místní úrovni a rovněž jejich aktualizaci pro všechny dimenze územního kapitálu. V kontextu plánování v podunajských oblastech, které charakterizuje silně centralizované územní řízení, je třeba mít na paměti, že mnoho dat se shromažďuje na celostátní úrovni a chybí jejich dobře strukturované a vyrovnané řízení mezi jednotlivými úrovněmi státní správy. Pak nabývá na významu schopnost měst a obcí shromažďovat a klasifikovat data. V souvislosti s potenciálem nových technologií mohou zúčastněné strany přispět také tzv. crowdsourcingem. Velká část udržitelnosti se vytváří na místní úrovni díky aktivní účasti komunit místních obyvatel. Proto také při klasifikaci dat pro indikátory nesmíme nikdy ztrácet ze zřetele klíčový cíl, kterým je vytvoření mechanismu integrovaného, udržitelného a spravedlivého rozvoje, protože s tímto druhem rozvojových mechanismů je úzce spojena územní soudržnost.

Regionální identita dokáže zdůraznit místní kulturní a regionální charakteristiky, přispět k celkové dobré pověsti regionu a přitáhnout tak investory, kapitál a kvalifikované pracovní síly (Raagmaa 2002, Lukovics 2004). Lidé zkrátka rádi žijí v regionech se silnou identitou, ať už kvůli rodinným tradicím, společné kultuře nebo historickému dědictví.

1.2.1 Kapitál lidských zdrojů

Vytvoření kvalitního lidského kapitálu je podmínkou pro to, aby se ekonomika mohla v mezinárodní konkurenci vydat cestou udržitelného rozvoje. Vzdělaná a vyškolená pracovní síla posiluje konsolidaci a inovaci stávajících ekonomických aktivit na daném území a rovněž přitahuje nové aktivity zvenčí (Camagni, 2009). Indikátory, které slouží k měření lidského kapitálu, mohou být například:

- míra předčasného ukončování školní docházky;
- míra účasti ve středoškolském vzdělávání;
- podíl firem vycházejících výhradně z tvůrčí práce (např. firmy z oblasti designu, inovací...).

Kognitivní kapitál se měří na základě tendence k výzkumu a inovacím lokálních systémů, výsledku

1 Sestavení této tabulky bylo inspirováno zprávou "Gli indicatori per la misura del capitale territoriale", editace: Brasili C, Boloña, 2012

integrace nabídky odborné přípravy a struktury výroby, a také na základě životaschopnosti a kulturní nabídky místních systémů.

Měření kognitivního kapitálu je velmi důležité pro porozumění dopadu makro- strategií, kterými se řídí evropské rozvojové politiky, např. výkony spojené s *chytrým růstem* (strategie EU 2020) nebo *znalostní ekonomikou* (jakožto klíčovým přínosem Lisabonské strategie, který je nadále základem mnoha politik EU po roce 2010). Indikátory, které slouží jako měřítko kognitivního kapitálu, mohou být například tyto:

- počet lidí pracujících ve výzkumu a vývoji;
- schopnost vytvářet inovace;
- intenzita podávání patentů;
- podíl lidí, kteří navštěvují muzea a výstavy.

Ze všech kapitálů popsaných v této kapitole je jistě nejtěžší definovat **sociální kapitál**, kterému se věnuje řada literárních pramenů. Společným rysem většiny definic sociálního kapitálu je to, že se zaměřuje na sociální vztahy, které mají přínosy ve výrobě. Rozmanitost definic nalezených v literatuře pramení ze specifické povahy sociálního kapitálu, jeho vázanosti na kontext a uplatnění v praxi (Claridge, 2004). Jednou z nejúspěšnějších definic je definice Putnamova (1995): *rysy společenské organizace, jako jsou např. sítě, normy a společenská důvěra, které usnadňují koordinaci a spolupráci ke vzájemnému prospěchu*.

Indikátory, které lze měřit a poměrně snadno nalézt ve správních a výzkumných institucích a které poskytují měřítko sociálního kapitálu, mohou být:

- osoby zapojené do dobrovolnické činnosti;
- podíl veřejných akcí souvisejících s kulturou a podnikáním;
- lidé dojíždějící za prací v rámci regionu.

Vztahový kapitál lze definovat jako soubor vztahů vytvořených místními aktéry uvnitř daného území i mimo něj. Jedná se o jednu z nejméně tradičních složek územního kapitálu, která se podílí na procesech růstu, otevřenosti a spolupráce. I když je vztahový kapitál často spojen s firmami na daném území, je důležitý i pro instituce, které řídí veřejnou správu a organizují služby pro občany. Při definování vztahového kapitálu není výsledek vztahového marketingu zaměřeného na zákazníky jediným aspektem, který je třeba brát v úvahu. Je jím také míra spokojenosti obyvatel nebo návštěvníků určitého města či území. Indikátory pro měření vztahového kapitálu jsou např.:

- míra spokojenosti občanů se službami řízenými a poskytovanými veřejnými institucemi nebo soukromými společnostmi či veřejno-soukromými konsorci;
- schopnost expanze místních firem nebo produktů na jiné trhy;
- počet start-upů;
- počet dceřiných společností, které jsou na trhu po dobu delší než 5 let.

Termín **politický kapitál** se nejčastěji používá v souvislosti s popularitou politiků. Tento druh kapitálu se shromažďuje díky zkušenostem, délce praxe, kariéernímu postupu do řídicí funkce (Lopez, E. 2002). Politický kapitál – reputační a reprezentativní – je výsledkem vztahů mezi názory (veřejný dojem), politikou (legislativní úspěchy nebo sankce) a politickým úsudkem (obezřetné

rozhodování) (French, R. 2011). V teritoriálním měřítku může být tento kapitál rozšířen o schopnost daného území mít politický vliv na nadregionální nebo mezinárodní úrovni (tj. politický vliv na všechna opatření, která zlepšují kvalitu života a podporují udržitelný rozvoj). Politický kapitál se proto týká důvěry, dobré vůle a vlivu místních politiků na politické uspořádání. Indikátory, které slouží k určení míry politického kapitálu, jsou např.:

- dopad místní politické reprezentace na regionální a národní úrovni nebo na makroregionální úrovni i na úrovni EU;
- počet v místě vytvořených politických doporučení nebo rozhodnutí, které byly dále převzaty na národní nebo nadnárodní úrovni.

1.2.2 Fyzický kapitál

Infrastrukturní kapitál znamená veškeré fyzické prostředky výroby, dodávky nebo ochrany zboží, informací, lidí a služeb, nad rámec těch, které lze shromáždit nebo nalézt přímo v přírodě. Každé fyzické zlepšení stavu přírody, které poskytuje soubor služeb nezbytných pro fungování hospodářského systému, lze považovat za infrastrukturní kapitál. Podle *Encyklopedie společenských věd Treccani* lze za infrastrukturu považovat:

- základní infrastruktura (infrastruktura, která se používá k plnění úkolů státu, např. ministerské a vládní budovy, vojenská letiště, věznice apod.);
- ekonomická infrastruktura (je na ní závislý výrobní kapitál, např. silniční sítě, přístavy, železnice, potrubní vedení, přehrady, technologie atd.);
- sociální infrastruktura (školy, nemocnice, akvadukty a veškerá infrastruktura, která určuje životní podmínky dané komunity). Působením na blaho lidí pak sociální infrastruktura nepřímo zvyšuje celkovou produktivitu systému.

Příklady indikátorů, které jsou měřítkem infrastrukturního kapitálu:

- délka dálnic;
- délka provozovaného potrubního vedení;
- železniční doprava, délka a počet tratí;
- počet nemocnic (na tisíc obyvatel);
- pevné širokopásmové připojení (na sto osob).

Environmentální kapitál představuje soubor přírodních prvků, které tvoří obnovitelné a neobnovitelné přírodní zdroje, které jsou k dispozici. Mohou být jak biotické, jako například všechny ekosystémy existující v přírodě, tak i abiotické, například skály, půda, voda atd. Proměnné, které slouží k měření environmentálního kapitálu, jsou např.:

- hodnota emisí skleníkových plynů v ovzduší;
- množství komunálního odpadu;
- počet chráněných přírodních lokalit.

Jednu z prvních definic termínu **výrobního kapitálu** formuloval K. Marx ve svém díle "Kapitál". Když hovořil o peněžním kapitálu a komoditním kapitálu, jež se oba účastní oběhu zboží, představil třetí složku, která je vlastně výrobním kapitálem jak z hlediska výrobních prostředků, tak i pracovní síly.

Tento marxistický koncept byl však formulován za předpokladu kapitalistické společnosti a je třeba ho přizpůsobit aktuálnímu kontextu. V současné době převládají malé a střední podniky a výrobní kapitál musí tyto změny odrážet a zaměřovat se na nová průmyslová odvětví, průmyslové zóny, podnikatelské klastry (definované jako geografická koncentrace propojených podniků, dodavatelů, a přidružených institucí v určitém oboru) apod. Indikátory, které mohou být měřítkem výrobního kapitálu, jsou např.:

- vzdálenost průmyslových zón od obydlených oblastí;
- čas potřebný k získání hotového výrobku v souvislosti s použitou technologií;
- počet zaměstnanců na jeden podnik.

Kapitál vlivu na život lze označit jako hmatatelný výsledek tlaku, který má masivní výstavba obytných budov a infrastruktury s nimi spojené na dané území. Vliv na život je měřitelný z hlediska ztráty úrodné zemědělské půdy, absence hranice mezi městskými a venkovskými oblastmi, negativních tlaků na okolní krajinu s rizikem ztráty důležitých přírodních ekosystémů, zvýšení nákladů v důsledku nutnosti rozšířit infrastrukturní práce na okrajové oblasti z hlediska příspěvku ke změně klimatu. Indikátory, které mohou měřit kapitál vlivu na život, jsou např.:

- rychlost ztráty půdy;
- množství zemědělských potravinových zdrojů, které musí být dovezeny ze zahraničí;
- počet nevyužitých, opuštěných nebo zchátralých budov;
- počet obytných budov navázaný na počet bydlících rodin;
- index spotřeby půdy (v procentech).

Krajinný kapitál je nový koncept, který nelze snadno definovat, protože stále existuje mnoho pochybností o tom, co by mělo být považováno za krajinu a co nikoli. Vycházíme z definice uvedené v Evropské úmluvě o krajině: *“Krajina, jak je vnímána lidmi, je oblast, jejíž charakter je výsledkem působení a interakce přírodních a lidských faktorů”*. Chápeme, že tento koncept se nevztahuje jen na přírodní oblasti, ale může zahrnovat i městské zelené plochy s hodnotami, které si zaslouží zachovat. *Krajina má důležitou roli v kulturní, ekologické, environmentální a sociální oblasti a také představuje zdroj příznivý pro ekonomickou aktivitu. Její ochrana, řízení a plánování mohou přispět k vytváření pracovních míst.*

Přínosy poskytované krajinou tak mohou být např.:

- kulturní: představují součást kulturního dědictví;
- ekologické: mohou poskytnout útočiště mnoha různým druhům;
- environmentální: mohou přispět ke zmírnění znečištění ovzduší;
- sociální: přispívají k lidskému blahobytu;
- ekonomické: mohou být součástí turistické cesty;
- estetické: přináší estetické hodnoty do města či země.

Indikátory, které mohou být měřítkem krajinného kapitálu, jsou např.:

- počet lidí zapojených do ochrany, řízení a plánování krajiny
- počet turistů za rok
- podíl krajiny na ploše zařazené do plánů nebo strategií ochrany.

Základním bodem navrhované metodiky posuzování územního kapitálu určitého regionu, metropolitní oblasti nebo města je flexibilita při stanovování indikátorů, které zvažované kapitály charakterizují. Indikátory tak mohou být přizpůsobeny potřebám daných území. **Měření územního kapitálu, tj. získání představy o územním kapitálu daného místa (regionu, metropolitní oblasti, města), nám může říci mnohé o jeho potenciální atraktivitě.**

KAPITOLA 2: DUNAJSKÝ REGION

2.1 O makroregionu Podunají

Makroregion ve svém konceptu představuje “oblast zahrnující části území několika různých zemí nebo regionů spojených jedním nebo více společnými rysy nebo problémy” (Samecki, 2009). Taková oblast má v evropském kontextu následující tři charakteristiky (ES, 2013):

1. představuje integrovaný rámec týkající se členských států a třetích zemí v téže zeměpisné oblasti;
2. řeší společné problémy;
3. získává přínosy díky lepší spolupráci na hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

Potřeba makroregionálního přístupu v evropské vládě a správě se opírá o nutnost integrovat mnoho různých stávajících rámců politik jednotlivých členských států, programů a finančních nástrojů. S institucionalizací Pobaltí, po němž následovaly Podunají, region Jaderského a Jónského moře a později i alpské oblasti, byly po roce 2007 makroregiony zřízeny jako nové nástroje pro územní spolupráci.

Dunaj je druhou největší evropskou řekou o délce přibližně 2 859 km a spojuje Černé moře s německým pohořím Černý les. Protéká deseti zeměmi a své povodí rozšiřuje prostřednictvím přítoků o další čtyři země. Z těchto 14 zemí je jich 9 členskými státy Evropské unie. Hlavní výzvou, kterou podunajský makroregion řeší, je plavba po této řece. Přehled zemí dunajského regionu je uveden v Tabulce 3.

Za nutností rámcového přístupu stojí specifika tohoto funkčního, kulturního, historického a územního pojítka, ale i řada problémů udržitelného řízení dunajského koridoru.

Projekt ATTRACTIVE DANUBE, který zahrnuje 11 z celkem 14 zemí Podunají, pokrývá plochu téměř 900 000 km² s 93,7 miliony obyvatel z partnerských zemí. Celá podunajská oblast má téměř 150 milionů obyvatel, rozloha jejích členských států představuje přibližně jednu pětinu celkového počtu obyvatel Evropské unie.

2.2 Současný stav

Současný stav v zemích podunajského regionu má v postkrizové Evropě velký potenciál k růstu. Ekonomická krize, která zasáhla Evropu a svět jasně ukázala, že růstový model, jehož jádrem je konkurenceschopnost založená na HDP, není pro dosažení požadované územní soudržnosti a integrace vhodný. Krize odhalila i významné nedostatky v evropském konceptu týkající se konkrétně vztahů mezi jádrem regionu a periferií v rámci Unie. To vedlo k přesunu pozornosti od růstu směrem k opětovné konsolidaci, tj. harmonizaci politik, institucí, integraci politik EU a k nové perspektivě ekonomického řízení.

V této souvislosti se dunajský region, jak jeho státy z EU, tak i státy mimo Evropskou unii, nachází v příznivém vývojovém postavení.

Strategicky postavený region je však také jedním z nejsložitějších, pokud jde o sociální, hospodářskou, environmentální a městskou problematiku. Je zde heterogenní prostředí pro

tvorbu politik, které v mnoha ohledech zachovává charakteristiky bývalých příliš centralizovaných systémů řízení východní Evropy a často zaostává v oblasti hospodářské konkurenceschopnosti, výkonnosti správy, investic do infrastruktury a sociálního kapitálu.

Tabulka 3: Dunajský region v číslech

Č.	Stát	Rozloha (1 000 km ²)	Počet obyvatel (2017) – Eurostat
Členské státy Evropské unie			
1	Rakousko	83,9	8 772 865
2	Bulharsko	111,0	7 101 859
3	Chorvatsko	56,5	4 154 213
4	Česká republika	78,9	10 578 820
5	Německo (B-W, Bavorsko)	106,2	82 521 653
6	Maďarsko	93,0	9 797 561
7	Rumunsko	238,4	19 644 350
8	Slovensko	49,0	5 435 343
9	Slovinsko	20,3	2 065 895
Přistupující státy			
10	Bosna a Hercegovina	51,1	3 509 728
11	Černá Hora	13,8	622 387
12	Srbsko	77,5	7 040 272
Sousední státy (nejsou součástí projektu ATTRACTIVE DANUBE)			
13	Moldavsko	33,8	3 550 852
14	Ukrajina	603,6	42 414 905
CELKEM		1 617,0	148 499 419
Z toho oblast projektu ATTRACTIVE DANUBE		895,7	93 760 797

Zdroj: REGIOgis

Tato oblast navíc čelí i několika výzvám, které mají přímý dopad na životaschopnost a atraktivitu pro obyvatele, turisty i investory. Jsou to problémy životního prostředí, nízká dopravní dostupnost, nedostatečné energetické propojení, výzvy týkající se bezpečnosti a obecně velmi nerovnoměrný socio-ekonomický vývoj a s tím související rozdíly mezi jeho západní a východní částí.

Podunajský region zahrnuje převážně státy, které jsou zeměmi bývalého východního bloku a do EU vstoupily relativně nedávno (2004, 2007, 2013) nebo jsou stále v procesu přistoupení (Bosna a Hercegovina, Srbsko, Černá Hora). Zatímco země jako Německo a Rakousko využily rozsáhlé předchozí zkušenosti s prováděním integrovaných a participativních územních politik v rámci Unie, východní část oblasti EUSDR (Strategie EU pro Podunají) má s řešením těchto výzev obecně méně zkušeností a pokud jde o hospodářskou a sociální vyspělost, v mnoha ohledech se stále snaží “dohnat” Západ. Protože plánování bude vždy podléhat historii a tradicím dané oblasti, obecně platí, že země lze přiřadit k následujícím dvěma různým systémům:

1. decentralizovaný systém plánování s dobře zavedenými participačními přístupy, politikami a strategickými nástroji, které umožňují lepší územní integraci a rozvoj;
2. centrální plánovací systém, který většinou využívá rigidní normativní (a zastaralé) plány, ještě není připravený na decentralizaci moci a zapojení stakeholderů do rozhodovacích a plánovacích procesů.

Dosažení územní soudržnosti v podunajském regionu se zásadně opírá o pomoc těmto zemím při přechodu na nový participativní plánovací systém založený na výkonnosti a datech.

V regionu je nutný společný přístup s cílem poskytnout nejen potřebné nástroje a dovednosti pro dosažení udržitelného rozvoje vládám na všech národních a regionálních územních úrovních, ale i dalším zúčastněným stranám zapojeným do tvorby politik. **Právě to chce projekt ATTRACTIVE DANUBE prostřednictvím svých nástrojů a programu posilování kapacit řešit.**

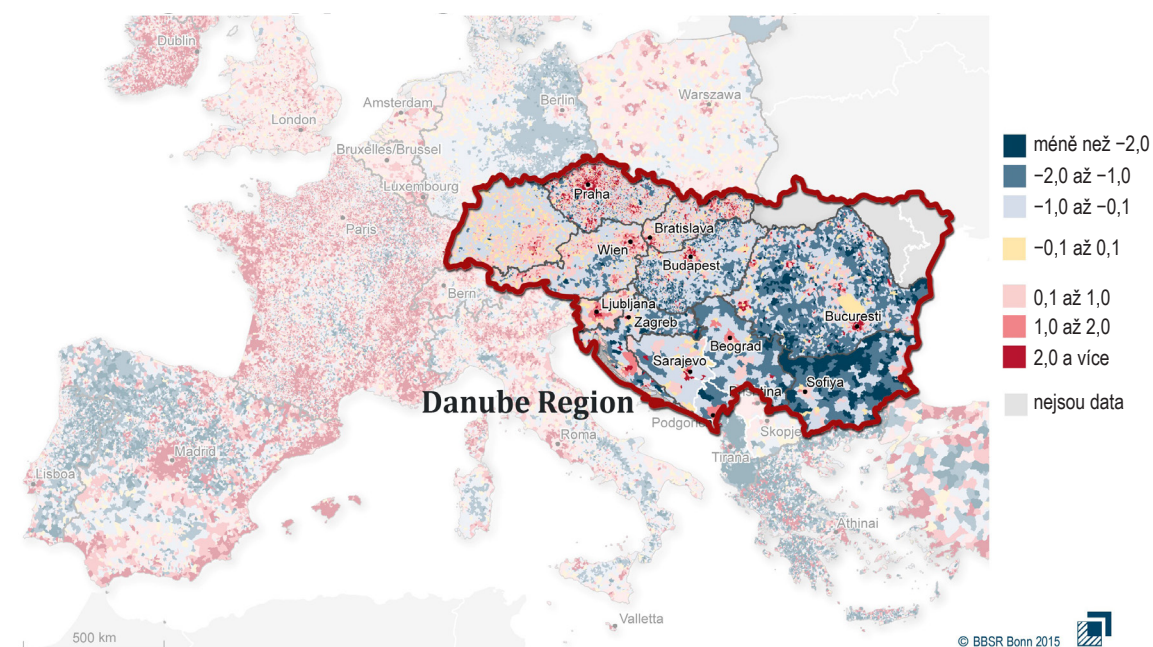
2.3 Společné problémy podunajského regionu

Základní charakteristikou této oblasti je existence velmi výrazných socioekonomických rozdílů. Demograficky řečeno, v regionu dochází k silnému trendu úbytku obyvatelstva, který se stupňuje směrem od západu na východ. V dolní části povodí Dunaje (konkrétně v Rumunsku a Bulharsku) je pak kritický.

Tuto situaci určují tři bezprostřední determinanty: klesající plodnost, obecně stárnoucí populace se stále vyšší mírou závislosti a emigrace, zpravidla kvalifikovanějších a mladších pracovníků (“únik mozků”). Tyto problémy jsou přímým důsledkem nedostatečné atraktivivity pro obyvatele a nižší životaschopnosti ve srovnání s jinými zeměmi. Determinanty spojené s touto situací jsou různé, ale ty nejdůležitější závisí na efektivitě, státní správě, právním státu, omezování korupce i na kvalitě života (příjem obyvatel, kvalita služeb a infrastruktury, vyhlídky na zaměstnání).

Úbytek obyvatel má vážný dopad na **ekonomickou konkurenceschopnost** v důsledku “dohánění”, rozvinutějších regionů. **Hospodářský růst v podunajském regionu překonal i další regiony.** Činil 1,8 %, ve srovnání s průměrem evropské osmadvacítky (pouze 1 %) za období 2004–2014 (Centrum pro evropský hospodářský výzkum (ZEW), 2015). Jedná se o velmi pozitivní trend, který však může zastínit elementární negativní procesy, jako je např. ztráta lidského kapitálu. Vzhledem k negativní zpětnovazební smyčce v podobě úbytku obyvatel je tento problém v podunajské oblasti nejzávažnější, a to zejména proto, že politici, kteří se zaměřují na indikátory, jako je hospodářský růst, jej mohou snadno přehlížet.

Obrázek 2: Populační dynamika v podunajském regionu

Zdroj: Editováno dle BBSR Bonn, 2015

I v rámci podunajského regionu jsou však zřejmé **socioekonomické rozdíly**. Roční hrubý disponibilní příjem se mezi horním a dolním Podunajím liší o více než 10 500 EUR (tj. mezi Německem a Bulharskem, přičemž Bulharsko zaznamenává roční hrubý disponibilní příjem rovnající se právě tomuto rozdílu (ATTRACTIVE DANUBE, platforma CO-TAMP, data za rok 2015).

Podle zprávy “*Socioekonomické hodnocení podunajského regionu: stav regionu, výzvy a strategie*” (ZEW, 2015) dosáhl HDP na obyvatele v roce 2013 v tomto regionu **méně než dvou třetin** (62,3 %) úrovně členských států EU28 a 56,7 % úrovně zemí OECD.

Pokles počtu obyvatel silně ovlivňuje výkonnost trhu práce v dunajském regionu, dochází ke snížení míry aktivity. **Produktivita práce je v této oblasti celkově nízká** a region je tak konfrontován s ekonomickými výzvami **znepokojivě silné šedé ekonomiky** a také s důsledky pomalého a obtížného přechodu z centralizovaného hospodářství na tržní ekonomiku, který probíhal v posledních třech desetiletích. Velmi významné jsou i problémy s nízkou úrovní dovedností a kompetencí, nízkou adaptabilitou na změnu a nízkou odolností malých a středních podniků, což má negativní dopad na celé ekonomické prostředí.

Třebaže **zatížení firem regulacemi** je v Podunají stále nevyřešené, indikátory pro vstupu na trh vykazují výrazné zlepšení v podobě snižování administrativních překážek pro firmy: v letech 2003 až 2014 se čas i náklady potřebné na zahájení podnikání výrazně snížily o asi dvě třetiny (ZEW, 2015). Přesto je zřejmé, že je třeba větší pokrok – až k dosažení většího využívání informačních a nových technologií, vzhledem k tomu, že se tento **region v posledních letech stal pro investory**

méně atraktivním. Zpráva o globální konkurenceschopnosti 2015–2016 uvádí horší postavení podunajského regionu v celosvětovém pořadí, pokud jde o zatížení vládními regulacemi, ochranu vlastnických práv, flexibilitu stanovení mezd a obchodní bariéry.

Kromě toho existují **nedostatky v oblasti spolupráce mezi institucemi a jejich koordinace** v oblasti podpory výzkumu, inovací, průmyslu a podniků v Podunají. Výzkumné prostředí postrádá z důvodu slabých regionálních vazeb atraktivitu, nedochází k vytváření klusterů ani přelévání znalostí.

Z **hlediska životního prostředí** jsou nejdůležitějšími problémy podunajské oblasti přímé důsledky **znečištění, invazivních druhů a změn přírodních cyklů**, které se nejčastěji buď zhoršují, nebo jsou přímo způsobeny horším socioekonomickým vývojem a rozdíly. Biogeografické oblasti a přírodní habitaty jsou velmi často roztříštěné a postrádají správnou strukturu řízení a politiku zaměřenou na koordinaci, společnou ochranu a udržitelné zhodnocení.

Nedostatek finančních prostředků na infrastrukturu vede k vážným dopadům na vodní systémy a životní prostředí, včetně **přímého ohrožení biodiverzity** způsobeného vypouštěním znečištěných odpadních vod, hnojiv, splachem půdy a hydromorfologickými změnami. **Zhoršující se kvalita a ztráta půdy** v oblasti namísto vhodně řízeného využívání orné půdy, dobré infrastruktury a úspěšných zemědělských politik, ale také **nekontrolované rozšiřování příměstských oblastí a trvalé zakrývání půdy nepropustným materiálem** představují další faktory, které je třeba vzít v úvahu při hodnocení společných problémů podunajského regionu.

Pokud jde o **infrastrukturu podunajského regionu**, existují **významné rozdíly v propojenosti a dostupnosti** mezi západními zeměmi (Německo, Rakousko, Slovinsko) a východními zeměmi (například Rumunskem a Bulharskem). Síť silnic, železnic, přístavů a letišť nejsou ve východních zemích dostatečně rozvinuté, což vede k výrazné ztrátě příležitostí. Tento aspekt platí i v případě vodní dopravy a přístavů. Současný objem dopravy je výrazně nižší než potenciál dunajského koridoru, který představuje ekonomickou páteř této oblasti. Mimo koridorů transevropské dopravní sítě (TEN-T) je mobilita obyvatel, zboží a informací na většině území podunajského regionu nevyhovující a postrádá moderní, na udržitelnosti založený přístup spočívající v inteligentních sítích, inovacích a multimodálních uzlech a sítích, které jsou prioritou investic v ostatních částech Evropy.

V podunajském regionu je také **bohaté a rozmanité přírodní, kulturní (hmotné a nemohotné) a etnické dědictví**, které z pohledu mnoha stakeholderů představuje klíčový prvek územní atraktivity této oblasti. Velký počet lokalit zapsaných na seznamech UNESCO i dalších památek, chráněných oblastí, tradic a místních autentických produktů činí z Podunají jeden z regionů s největším potenciálem pro přilákání turistů a investic. Kulturní a přírodní dědictví umožňuje **podporovat udržitelný růst a rozvoj i specializaci místních ekonomik** za předpokladu, že je participativním nebo interdisciplinárním způsobem zachováno a valorizováno. Nicméně v tomto okamžiku je dědictví kapitalizováno a chráněno často nedostatečně. Místní a přeshraniční či dokonce nadnárodní hodnotové řetězce v cestovním ruchu jsou buď nedostatečně rozvinuté, nebo zcela chybí.

Jak je uvedeno v předchozích kapitolách, region **čelí silné heterogenitě, pokud jde o politiky a politické rámce**, zejména v kontextu spolupráce mezi členskými státy EU a přistupujícími

zeměmi a sousedními zeměmi. Různé prostředí, národní legislativy i politická kultura, jež jsou často narušené volebními cykly, nenabízejí kontinuitu v procesu plánování a nestanovují jasný směr ke kapitalizaci územních hodnot a územní atraktivity. Shrnutí problematických oblastí v Podunajském regionu je uvedeno v následujícím Schématu 3

Schéma 3: Výzvy udržitelné územní atraktivity v Podunajském regionu

**KAPITOLA 3:
PARTICIPATIVNÍ
PŘÍSTUP
A HODNOCENÍ
ÚZEMNÍ
ATRAKTIVITY**

3.1 Význam participativního přístupu

Jedním z klíčových výstupů projektu je 11 národních platforem pro monitoring územní atraktivity, zřízených v každé partnerské zemi s cílem podpořit rozhodování založené na datech v průběhu celého plánovacího cyklu, a to na několika úrovních a na základě potřeb stakeholderů.

Lokální zapojení zainteresovaných subjektů má vyšší stupeň udržitelnosti. Účast v projektu ATTRACTIVE DANUBE je pro zajištění použitelnosti a aplikovatelnosti platforem TAMP zásadní, proto byly v každé zemi zorganizovány **tři participativní workshopy**. Tyto workshopy byly mezioborové a víceúrovňové a díky tomu došlo k „vykrytalizování“ všech skupin indikátorů pro rozvoj národních platforem.

Stakeholdery v rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE jsou jednotlivci, instituce, organizace nebo konkrétní skupiny lidí s různými obavami a zájmy, kteří by mohli být potenciálně ovlivněni realizací projektu nebo jeho výstupy: státní správa na všech úrovních, poskytovatelé dat, veřejné instituce, akademická obec, nevládní organizace, firmy a průmysl, samotní občané. Všichni projektu poskytují cenné vstupy – své dovednosti, odborné znalosti a zkušenosti, případně jsou přímo poskytovateli dat.

Stakeholderi projektu ATTRACTIVE DANUBE

- **úroveň státní správy:** národní (ministerstva odpovědná za rozvoj, životní prostředí, cestovní ruch, evropskou integraci / financování atd.), regionální (úroveň státní správy NUTS 2 nebo 3 nebo agentury pro statistické oblasti), samospráva (úroveň 1–2 v závislosti na zemi).
- **veřejné instituce a orgány na místní úrovni:** všechny příslušné odbory a klíčoví představitelé radnic, místní decentralizované agentury nebo inspektoráty (v oblasti práce, sociálních služeb, zdravotnictví, životního prostředí atd.);
- **výzkumné ústavy a univerzity, odborníci** na tvorbu politiky, plánování, rozvoj, mladí výzkumní pracovníci;
- **ekonomické subjekty**, včetně obchodních komor, asociací malých a středních podniků, tzv. hubů, inkubátorů a investorů;
- **občanská společnost** – nevládní organizace a tematická sdružení (cestovní ruch, výrobci atd.), kluby, aktivistické skupiny;
- **média a široká veřejnost.**

Proces zapojení stakeholderů do projektu ATTRACTIVE DANUBE se realizoval prostřednictvím výše zmíněných workshopů v průběhu několika měsíců od poloviny roku 2017 do jara 2018.

Jedenáct sad tří národních workshopů organizovali partneři pod koordinací a vedením Institutu architektury a územního plánování v Bělehradu s těmito cíli:

- **Prezentovat projekt**, koncept územní atraktivity a proces zapojení stakeholderů,
- **Definovat územní atraktivitu** pro příslušné územní jednotky (stát, kraj nebo obec) v rámci dané země,
- **Stanovit národní indikátory územní atraktivity**, které podporují rozvoj a monitoring veřejných politik,

- **Stanovit mezioborové národní indikátory územní atraktivity** a jejich hodnoty, které by mohly mít společný nebo protichůdný vliv na dosažení vyšší atraktivity,
- **Prověřit dostupnost a přesnost** databází pro stanovené národní indikátory,
- **Odsouhlasit soubor národních indikátorů** pro založení národní platformy pro monitoring územní atraktivity (TAMP),
- **Založit platformu pro monitoring územní atraktivity,**
- **Testovat přístupnost a využití této platformy.**

Prostřednictvím participativního procesu a dalších aktivit se projekt ATTRACTIVE DANUBE snaží dosáhnout **těchto výsledků**:

1. Koordinace procesů v rámci plánování politiky;
2. Pokus o vyrovnávání územního rozvoje v Podunají;
3. Zlepšení spolupráce mezi odvětvími (hospodářské, environmentální, sociální) a mezi jednotlivými úrovněmi veřejné správy (místní, regionální, národní, nadnárodní);
4. Rozvoj a integrace různých potřeb různých stakeholderů;
5. Sdílení znalostí, odbornosti a osvědčených postupů v oblasti územního rozvoje;
6. Zlepšení důvěry občanů a stakeholderů v politické orgány.

Celý participativní proces projektu ATTRACTIVE DANUBE je shrnut ve Schématu 4.

3.2 Jak měříme, monitorujeme a porovnáváme územní atraktivitu?

Statistický indikátor je vyjádřením statistických údajů za určité období, pro konkrétní místo nebo pro jakoukoli jinou relevantní charakteristiku. Indikátor je převeden na alespoň jeden rozměr (obvykle velikost) tak, aby umožňoval smysluplná porovnání (definice EUROSTATu). Na územní úrovni představují statistické indikátory číselné vyjádření některých územních, hospodářských nebo sociálních kategorií definovaných podle času, prostoru a organizační struktury.

Každý soubor indikátorů národní platformy v kontextu projektu ATTRACTIVE DANUBE poskytuje:

1. **přibližný nástin současného stavu** v oblasti atraktivity vybraného území na úrovni národních, regionálních nebo místních jednotek;
2. **výkonnost území** z hlediska jeho schopnosti využívat svůj kapitál k udržení obyvatel, investorů a turistů;
3. **srovnatelnost územních jednotek** z hlediska atraktivity pomocí multikriteriální analýzy s cílem odhalit územní rozdíly a charakteristiky;
4. **monitoring vývoje** podle vybraných kritérií v čase pro období 2008–2021.

Z hlediska typologie se indikátory mohou dělit na kvantitativní nebo kvalitativní.

Kvantitativní indikátory představují číslo, index nebo poměr či procentuální podíl, které se při plánování často používají, protože jsou **jasným měřítkem analyzované situace** a jsou **numericky srovnatelné**. Kvantitativní indikátory jsou upřednostňovány před kvalitativními, protože jsou

objektivní, vyžadují pouze mechanické metody sběru, které (teoreticky) poskytují stejné výsledky bez ohledu na to, kdo provádí měření.

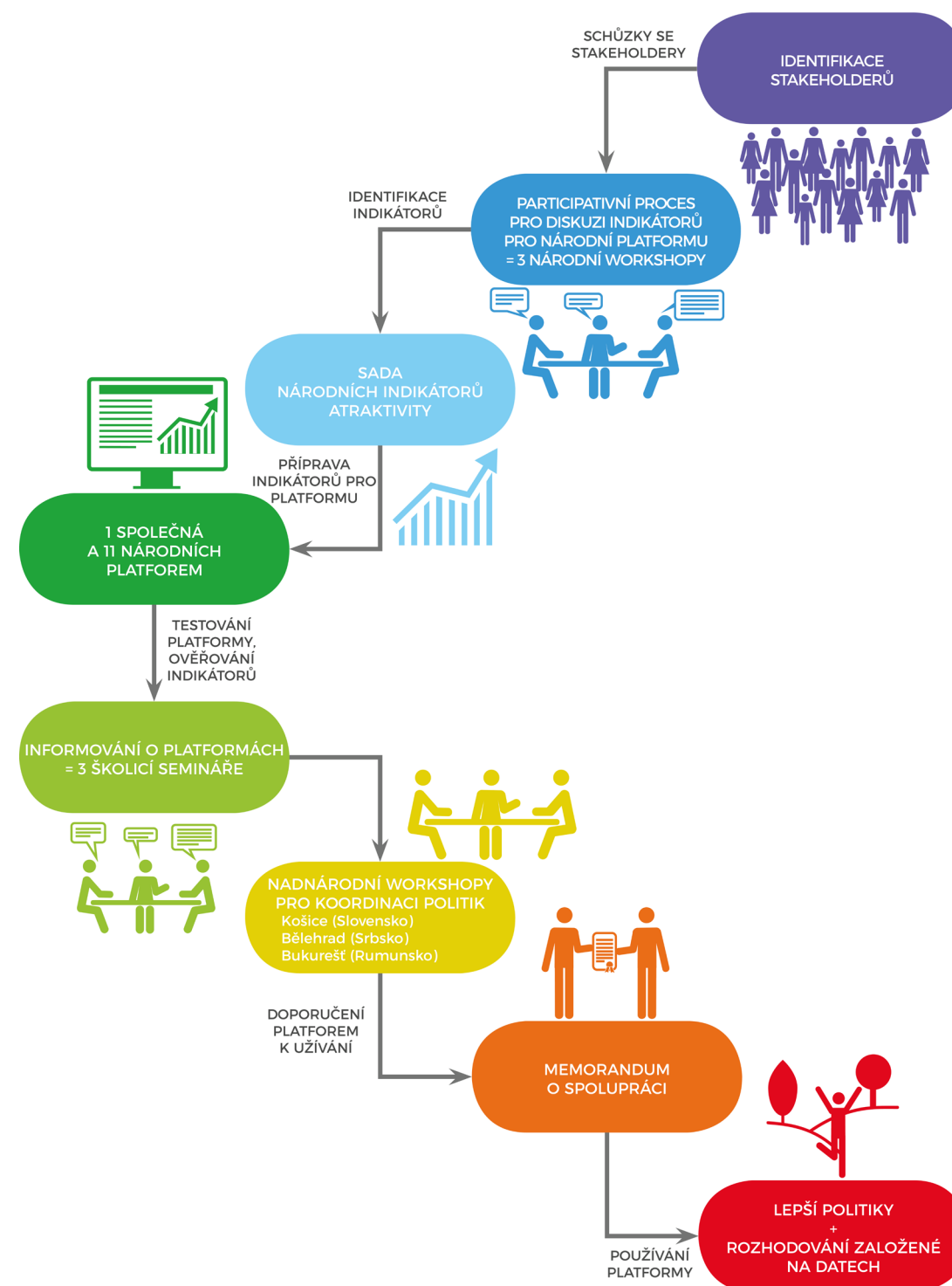
Kvalitativní indikátory neobsahují numerická měřítka jako taková, ale popisují stav kvalitativně analyzované věci. Kvalitativní indikátory lze převést na tzv. pseudo-kvalitativní indikátory pomocí široce využívané stupnice odpovědí 1–5, kde 1 = silně nesouhlasí a 5 = silně souhlasí. Ačkoli se kvalitativní indikátory v územním výzkumu využívají zřídka, v oblasti územní atraktivity mohou lépe zachytit informace o kvalitě života, kvalitě vládnutí a vybavenosti na daném území.

Kvantitativní a kvalitativní indikátory jsou vzájemně jedinečné, což znamená, že dobrý program hodnocení a monitoringu by měl zahrnovat oba druhy.

Indikátory Platformy pro monitoring územní atraktivity splňují tyto charakteristiky:

- 1. Indikátory již musejí existovat:** projekt poskytuje rámec pro monitoring územní atraktivity, ale neshromažďuje nové indikátory. Platformy vychází z dat z dostupných zdrojů, jako jsou INS, Eurostat, Světová banka, národní statistické portály atd.
- 2. Vybrané a použité indikátory musejí být otevřené, tj. volně přístupné, aby bylo možné je redistribuovat:** protože jsou součástí volně přístupné platformy, nemohlo konsorcium do platformy zahrnout data, která jsou duševním vlastnictvím jiných institucí. Tato podmínka vylučuje jakoukoli databázi, kterou je třeba zakoupit.
- 3. Indikátory musejí být SMART:** konkrétní, hodnotitelné, relevantní a časově vázané;
- 4. Indikátory by měly být jednoduché:** vysvětlované pojmy musejí být jednoduché a srozumitelné a jejich definice musí být široce přijímaná (složitý obsáhlý indikátor vyvolává množství otázek, zejména ohledně interpretace, ale také z pohledu užitečnosti, opakovatelnosti, dostupnosti, atd.).

Schéma 4: Participativní proces projektu ATTRACTIVE DANUBE

3.3 Jak byl vytvořen soubor indikátorů v projektu ATTRACTIVE DANUBE?

Pro monitoring územní atraktivity byly vytvořeny dva soubory indikátorů:

1. **Na nadnárodní úrovni** již bylo na základě předchozího projektu v letech 2012–2014 ATTRACT-SEE definováno 22 společných indikátorů.
2. **Na národní úrovni** musel každý projektový partner stanovit indikátory podle své vlastní situace, prostřednictvím participativního procesu.

3.3.1 Indikátory projektů ATTRACT-SEE a CO-TAMP

Projekt ATTRACTIVE DANUBE je nástupcem projektu ATTRACT-SEE, který realizovalo v jihovýchodní Evropě od října 2012 do září 2014 konsorcium 10 financujících partnerů a jednoho přidruženého strategického partnera, přičemž čtyři z nich včetně vedoucího partnera (Slovinský geodetický institut) jsou v současnosti zapojeni i do projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Cílem projektu ATTRACT-SEE bylo vytvořit **rámec pro monitoring a koordinaci politik v rámci daného území** a nástroje, jejichž pomocí mohou politici zlepšit kvalitu svých rozhodnutí v oblasti rozvoje (ATTRACT-SEE, 2014). Bylo vybráno 5 kategorií indikátorů popisujících územní atraktivitu: environmentální, antropogenní, sociálně-kulturní, ekonomické a institucionální. Tyto kategorie se dále používají i v projektu ATTRACTIVE DANUBE.

Pro vytvoření sady indikátorů byly použity existující databáze následujících institucí: Eurostat, OECD, Evropská komise, Evropská agentura pro životní prostředí, OSN, UNESCO, Světová banka a databáze projektu ESPON. V projektu ATTRACT-SEE bylo hodnocení indikátorů rozděleno do pěti kroků:

1. Určení **konkrétních klíčových indikátorů pro každou cílovou skupinu** (např. obyvatelé, migranti, turisty, investory...), které lze považovat za obecné vyjádření územní atraktivity
2. Pro každý územní kapitál byly určeny alespoň dva indikátory
3. Zhodnocení přínosů pro danou cílovou skupinu
4. Zhodnocení přínosů politik na národní úrovni
5. Kontrola dostupnosti dat pro navržené indikátory.

Z počátečního dlouhého seznamu indikátorů (cca 40) byl vybrán kompaktní soubor 22 z nich. Tento soubor je reprezentativní pro vizuální nadnárodní hodnocení a reportování a je také zahrnut do Atlasu projektu ATTRACT-SEE, který obsahuje mapy společných indikátorů územní atraktivity v měřítku SEE (South and Eastern Europe).

Jedná se o indikátory, které se dále používají v projektu ATTRACTIVE DANUBE ve Společné platformě pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP) a také jsou vizualizovány v projektovém atlasu. Jejich seznam je uveden v Tabulce 4.

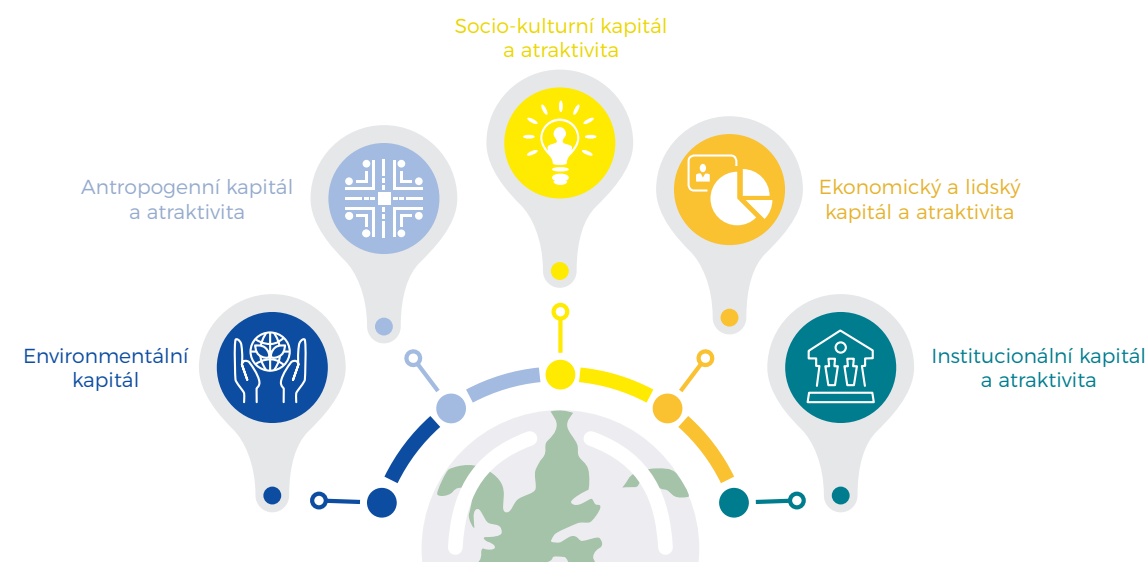
Většina vybraných indikátorů spadala do kategorie ekonomického územního kapitálu (11), po ní následuje environmentální a sociokulturní územní kapitál (po čtyřech indikátorech), dále antropogenní (2) a institucionální (1) územní kapitál. Skupiny indikátorů rozdělené podle kapitálů

jsou znázorněny ve Schématu 5.

V rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE na souboru 22 nadnárodních indikátorů pracovali:

- partneři zastupující země, které se podílely i na projektu ATTRACT-SEE a které musely aktualizovat své sady indikátorů;
- nově přidružení partneři, kteří shromáždili indikátory za celé dostupné období až do data zveřejnění platformy CO-TAMP (2018–2016/2017).
- všichni partneři projektu ATTRACTIVE DANUBE budou aktualizovat indikátory až do roku 2021, tedy vzniknou **celé časové řady za období 14 let**.

Schéma 5: Skupiny indikátorů projektu ATTRACTIVE DANUBE podle kapitálů

3.3.2 Metodika vytváření národních indikátorů atraktivity

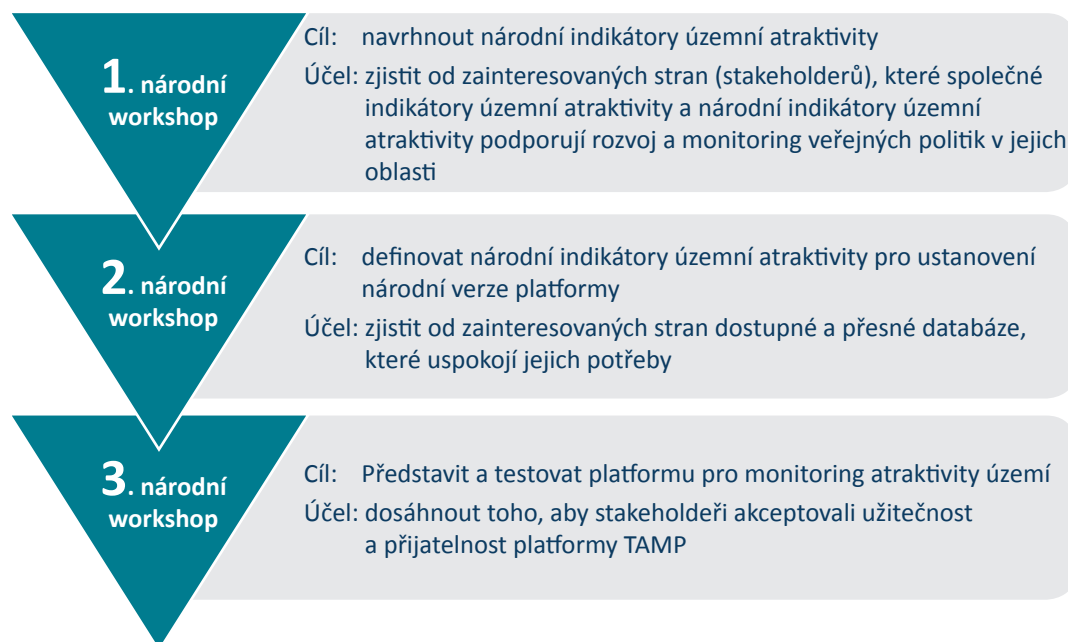
Jak je uvedeno v předchozích kapitolách, ATTRACTIVE DANUBE je projekt, který se silně opírá o **spolupráci s cílovými skupinami**, zejména na národních úrovních. Aby se zajistilo, že finální platformy pro monitoring územní atraktivity budou užitečné, použitelné a vhodné pro svůj účel, byl použit koncept **postupné práce na návrzích spolu se zúčastněnými stranami** (step-by-step design).

Byl kladen důraz na zapojení institucí působících v územním plánování a rozvoji regionů (životní prostředí, ekonomika, demografie, sociální problematika, podnikání a cestovní ruch). Tyto instituce, zástupci a odborníci se účastnili **definování indikátorů územní atraktivity prostřednictvím tří národních workshopů**.

Cíle národních workshopů

Cíle a účel národních workshopů v každé z 11 zúčastněných zemí jsou zobrazeny v následujícím Schématu 6:

Schéma 6: Cíle a účely tří národních workshopů

Zdroj: IAUS, pokyny NPP pro ustavení platformy TAMP, 2017

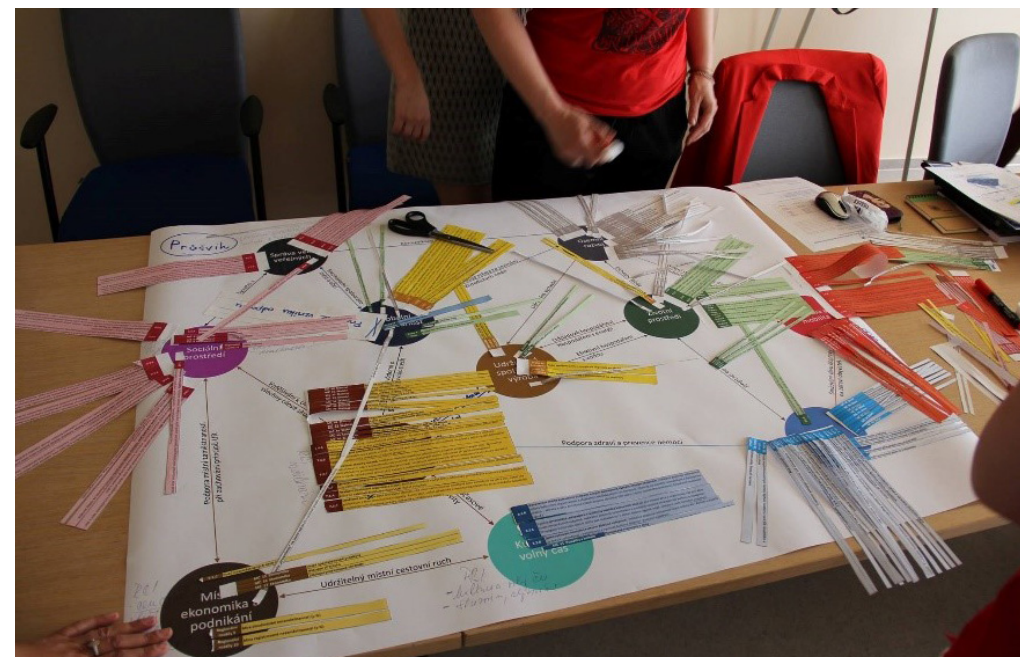
Průběh národních workshopů

První národní workshopy o ustavení národní platformy se uskutečnily v jedenácti zemích v období od května 2017 do července 2017. Jejich účelem bylo vytvořit národní pracovní skupiny pro každou zemi, informovat stakeholdery o cílech projektu a zahájit diskusi o jejich potřebách v souvislosti s monitorováním územní atraktivity. První kolo národních workshopů charakterizovala značná pozornost, zájem a účast. Celkově se účastnilo 264 stakeholderů ze 170 institucí. Největší zájem projevovala skupina nevládních organizací a zájmových skupin (77 institucí a 99 účastníků). Setkání se zaměřila na navrhování národních indikátorů: Na prvním workshopu bylo za celý projekt pro další diskusi a výběr definováno celkem 284 indikátorů.

Druhá vlna národních workshopů proběhla od září 2017 do února 2018 a zaměřila se na spolupráci se stakeholdery a sestavení předběžného seznamu národních indikátorů územní atraktivity a také na další integraci a upřesnění požadavků.

V období od ledna 2018 do dubna 2018 nakonec proběhlo **třetí kolo národních workshopů**. Během tohoto kola byly stakeholderům prezentovány webové platformy (TAMP a CO-TAMP). (Zdroj: IAUS, Zpráva o procesu participačního plánování a ustavení národní platformy pro monitoring územní atraktivity, 2018).

Obrázek 3: První národní workshop zorganizovaný CENIA, práce na výběru vhodných indikátorů (Praha, Česká republika)

Obrázek 4: Diskuze během prvního národního workshopu zorganizovaného IAUS (Bělehrad, Srbsko)

3.4 Přehled indikátorů ve společné platformě

Společná platforma všech zemí z projektu ATTRACTIVE DANUBE je dostupná na odkazu: http://cotamp.gis.si/attractive_danube

Indikátory zobrazené v této společné platformě reprezentují údaje vždy za danou zemi jako celek. Pro zobrazení indikátorů nižších územních celků je nutné navštívit platformy daných zemí. Odkazy na tyto platformy jsou uvedeny v Tabulce 6 na konci kapitoly.

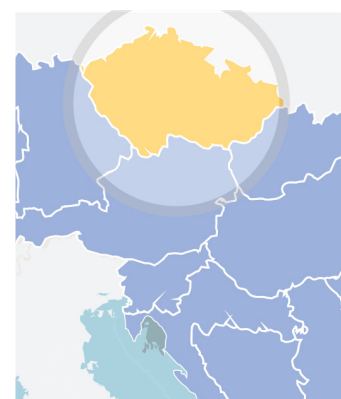
Tabulka 4: Seznam společných indikátorů územní atraktivitu sestavený partnerskými zeměmi projektu Attract-SEE a použitý v projektu ATTRACTIVE DANUBE

Č.	VÝHODA ÚZEMÍ	INDIKÁTOR	CÍLOVÁ SKUPINA
ENVIRONMETÁLNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
1	Kvalita životního prostředí	Počet dnů s překročenou koncentrací přízemního ozónu	turisté, místní obyvatelé
2		Počet obyvatel napojených na městské čistírny odpadních vod s alespoň sekundárním čištěním	
3	Přírodní zdroje a energie	Elektřina vyráběná z obnovitelných zdrojů	Firmy/investice, místní obyvatelé
4		Spotřeba vody na hlavu	
ANTROPOGENNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
5	Kvalita krajiny	Procenta chráněných území z celkové plochy (celkem a podle ekologického regionu)	turisté, místní obyvatelé
6	Infrastruktura	Počet obyvatel (nebo domácností) s přístupem k vysokorychlostnímu internetu	firmy/investice, turisté, místní obyvatelé
SOCIO-KULTURNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
7	Kultura	Evropské lokality na seznamu světového kulturního dědictví UNESCO	turisté, místní obyvatelé
8	Kvalita života	Střední délka života při narození podle pohlaví (indikátor Europe 2020)	firmy/investice, turisté, místní obyvatelé
9		Hrubý disponibilní příjem domácnosti	
10		Lidé ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením (indikátor Europe 2020)	
EKONOMICKÝ A LIDSKÝ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
11	Znalosti	Počet obyvatel ve věku 25-64 let s vysokoškolským vzděláním	firmy
12	Inovace	Výdaje na výzkum a experimentální vývoj jako procenta HDP (indikátor Europe 2020)	investice, místní obyvatelé

Č.	VÝHODA ÚZEMÍ	INDIKÁTOR	CÍLOVÁ SKUPINA
13	Zaměstnanost	Míra nezaměstnanosti u lidí ve věku 20-64 let podle pohlaví (indikátor Europe 2020)	firmy/investice, místní obyvatelé
14		Míra nezaměstnanosti u mladých lidí	
15	Specializace / klíčové sektory	Podíl nezaměstnaných podle sektorů	firmy/investice
16	Turistický ruch	Počet noclehů turistů na hlavu a rok	firmy/investice, místní obyvatelé
17		Podíl zaměstnanosti v turistickém ruchu na celkové zaměstnanosti	
18	Podpora investic	Procentuální podíl přímých zahraničních investic na HDP	firmy/ investice
19	Počet obyvatel	Míra růstu populace	Místní obyvatelé
20		Procento obyvatel ve věku 20-64 let	
21		Index stárnutí	
INSTITUCIONÁLNÍ KAPITÁL A ATRAKTIVITA			
22	Mezinárodní vztahy	Procento zahraničních studentů	firmy/ investice

3.5 Přehled indikátorů v české národní platformě

Národní platforma ČR je dostupná v češtině a v angličtině. Na stránkách http://tamp.gis.si/czech_republic naleznete anglickou verzi, přímý odkaz na českou verzi je: http://tamp.gis.si/czech_republic/cs

V době vydání této publikace (květen 2019) obsahovala platforma 19 indikátorů územní atraktivitu společně definovaných při národních workshopech. Toto číslo však není konečné, neboť se předpokládá, že na základě nově vzniklých požadavků nebo potřeb uživatelů platformy budou indikátory průběžně přidávány.

V květnu 2019 platforma obsahuje například následující indikátory:

- koeficient ekologické stability (CES) (KES_2000-2016_ okresy),
- regionální index spotřebitelských cen pro oblasti vzdělávání, stravování a ubytování,
- podíl ekologického zemědělství nebo kriminalita.

Tabulka 5: České národní indikátory územní atraktivit

č.	Indikátor	Cílová skupina
1	Dostupnost lékařských zařízení [Počet lékařů na 1 000 obyvatel]	místní obyvatelé
2	Míra ekonomické aktivity obyvatel [%]	Firmy/investice, místní obyvatelé
3	Hrubý domácí produkt [Kč/obyvatele]	Firmy/investice, místní obyvatelé
4	Kriminalita [Registrované trestné činy na 1000 obyvatel]	turisté, místní obyvatelé
5	Nezaměstnanosti (podíl nezaměstnaných osob) [%]	firmy/investice, místní obyvatelé
6	Celkový počet vozidel (Osobní automobily vč. dodávkových) [počet na 1000 obyvatel]	místní obyvatelé
7	Přírůstek stěhováním (migrační saldo) [přírůstek stěhováním na 100 000 obyvatel]	firmy/investice, místní obyvatelé
8	Exekuce – Podíl obyvatel v exekuci na počtu obyvatel nad 15 let [%]	firmy/investice, místní obyvatelé
9	Koeficient ekologické stability (KES) [Bezrozměrný index]	místní obyvatelé
10	Překročení mezní hodnoty imisí (MH) > Celkový souhrn překročení bez O ₃ (% plochy územního celku s překročením imisního limitu) [%]	místní obyvatelé
11	Překročení mezní hodnoty imisí (MH) > Celkový souhrn překročení s O ₃ (% plochy územního celku s překročením imisního limitu) [%]	místní obyvatelé
12	Regionální cenový index (RCI) > RCI Stravování a ubytování	firmy/investice, turisté
13	Regionální cenový index (RCI) > RCI Vzdělávání	místní obyvatelé
14	Regionální cenový index (RCI) > RCI Kultury volného času	firmy/investice, místní obyvatelé
15	Regionální cenový index (RCI) > RCI Domácnosti	místní obyvatelé
16	Regionální cenový index (RCI) > RCI (celkem)	firmy/investice, místní obyvatelé, turisté
17	Index ekonomického zatížení- Podíl počtu obyvatel 0–14 a 65+ na počtu obyvatel 15–64 [%]	firmy/investice, místní obyvatelé
18	Naděje na dožití > Muži [roky]	místní obyvatelé
19	Naděje na dožití > Ženy [roky]	místní obyvatelé

3.6 Platformy ostatních projektových partnerů

Společná platforma nabízí indikátory pouze na národní úrovni. Pro detailnější zobrazení nebo pro zobrazení dalších indikátorů, které ve společné platformě nejsou zahrnuty, je možné využít zdroje přímo z jednotlivých národních platform. Všechny platformy jsou dostupné vždy v angličtině a daném národním jazyku.

Tabulka 6: Seznam odkazů na platformy zahraničních partnerů

Země	Webová stránka
 Bosna a Hercegovina	http://tamp.gis.si/bih
 Bulharsko	http://tamp.gis.si/bulgaria
 Černá Hora	http://tamp.gis.si/montenegro
 Chorvatsko	http://tamp.gis.si/croatia
 Maďarsko	http://tamp.gis.si/hungary
 Německo	http://tamp.gis.si/germany
 Rumunsko	http://tamp.gis.si/romania
 Slovensko	http://tamp.gis.si/slovakia
 Slovinsko	http://tamp.gis.si/slovenia
 Srbsko	http://tamp.gis.si/serbia

**Přírůstek stěhováním (migrační saldo) [přírůstek stěhováním na 100 000 obyvatel]
Okresy ČR, 2017**

TAMP

Národní platforma pro monitoring indikátorů atraktivity

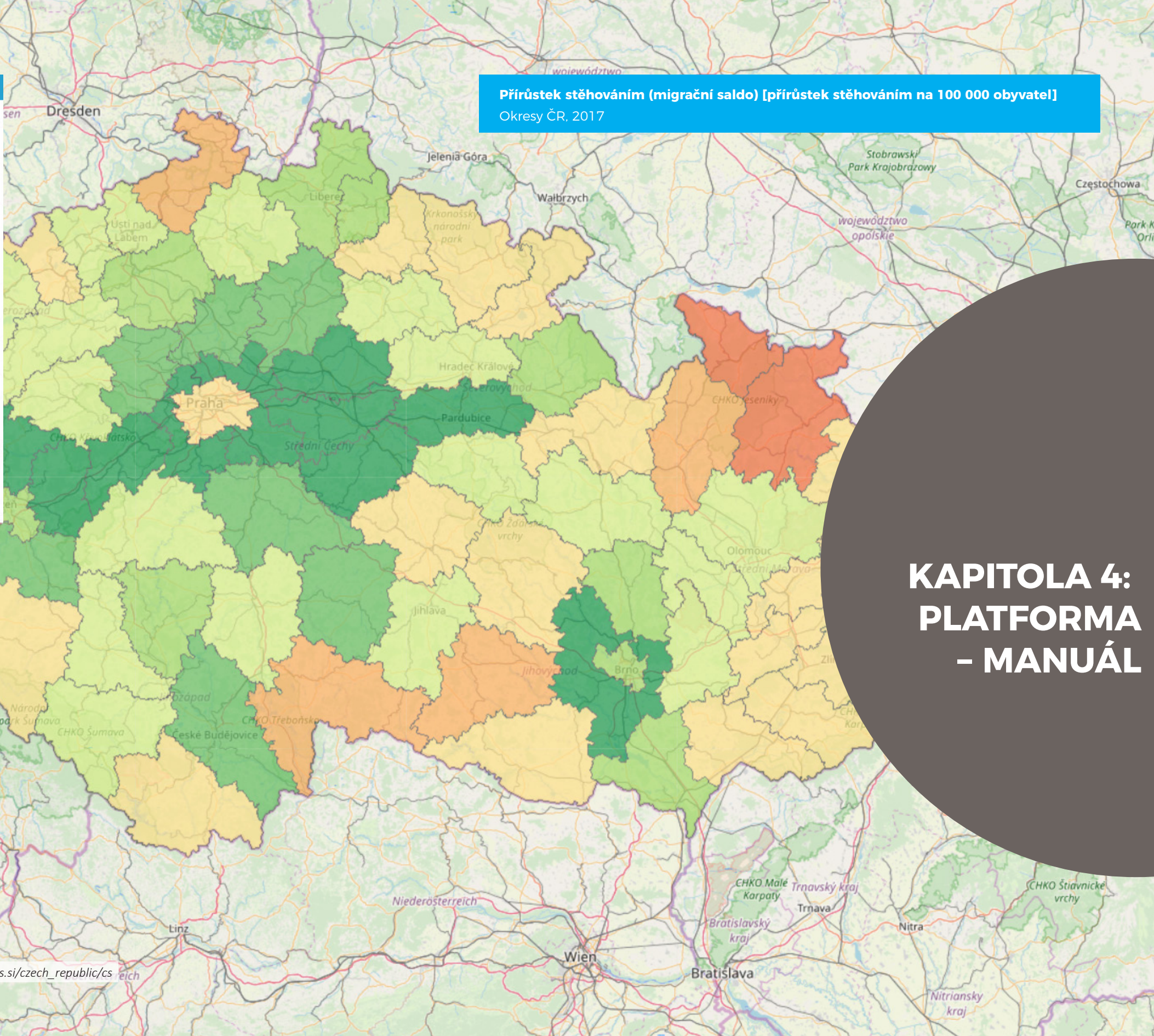
(N-) TAMP (Národní indikátorová platforma pro sledování atraktivity) je interaktivní aplikace pro zobrazování národních indikátorů atraktivity ČR. Poskytuje interaktivní prohlížeč webových map a poskytuje výkonné analytické nástroje pro prostorové dotazování.

INDIKÁTORY

APLIKACI TAMP

Interreg Danube Transnational Programme **ATTRACTIVE DANUBE**

Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA)

**KAPITOLA 4:
PLATFORMA
- MANUÁL**

Zdroj: Česká národní platforma: http://tamp.gis.si/czech_republic/cs

4.1 Co je Platforma pro monitoring územní atraktivity a jak funguje?

Platformy pro monitoring územní atraktivity TAMP (národní) a CO-TAMP (společná nadnárodní) jsou inovativní mapové webové aplikace věnované územní atraktivitě v celém podunajském regionu a v partnerských zemích projektu ATTRACTIVE DANUBE. Data platform lze **analyzovat, spravovat, geo-vizualizovat, exportovat a šířit**.

Obě platformy jsou **volně přístupné** všem a jsou k dispozici na všech zařízeních (mobilní telefony, tablety nebo počítače).

Aby byly tyto platformy užitečné pro všechny obyvatele podunajského regionu, je prioritním jazykem všech národních platform angličtina spolu s národním jazykem dané země. Společná platforma (CO-TAMP) pak používá výhradně angličtinu.

Při zaměření na **management určitého území** lze platformy použít následovně:

1. Rozvíjení nových myšlenek, politik, strategií či projektů a jejich realizace na základě indikátorů v platformě dostupných.
2. Vizualizace shromážděných dat tak, aby data "vyprávěla příběh" a byla snadno srozumitelná.
3. Analýza:
 - a. s různými časovými jednotkami (např. roky)
 - b. s různými prostorovými jednotkami pro zvolenou oblast (klasifikace NUTS pro územní úroveň, např. země – regiony – města – obce).
4. Zavedení monitoringu nových trendů v území.
5. Šíření dat (export dat nebo obrázků pomocí grafů, map, infografik atd. a sdílení obsahu).
6. Dopad na územní politiky a rozhodovací procesy, jež pomohou orgánům strategického plánování rozpoznat a pochopit potenciál a trendy v daném území a účinně tak stanovovat priority v cílech územního rozvoje.

Společná platforma pro monitoring územní atraktivity (CO-TAMP)

Platforma CO-TAMP obsahuje 2 354 datových sad s popisy metadat (údaj z května 2018). Všechny indikátory jsou uvedeny v Tabulce 4 v kapitole 3.4.

Spolu s indikátorovými daty byly připraveny i **metadatové dokumenty**. Jsou dostupné pro každou zemi a pro všechny společné indikátory na stránkách: http://cotamp.gis.si/attractive_danube/admin/node/1.

Pomocí těchto PDF dokumentů lze získat informace o popisu a typu indikátoru, rozsahu, zdroji dat pro indikátor, použitých datech, úplnosti dat, kontaktní osobě, pokud je k dispozici, nebo o podmínkách použití.

Národní platforma pro monitoring územní atraktivity (TAMP)

TAMP je národní platforma pro monitoring územní atraktivity, zaměřená na každou zemi a její regiony, okresy, města a obce. Data indikátorů byla pro každou zemi vybrána podle potřeb stakeholderů definovaných během tří národních workshopů.

Každá platforma TAMP má svůj vlastní **metadatový dokument** s informacemi o konkrétních národních indikátorech atraktivity. Je připraven stejným způsobem jako metadatové dokumenty pro společnou platformu CO-TAMP a shromažďuje stejný druh informací.

4.2 K čemu využít platformy TAMP a CO-TAMP?

Platformy TAMP a CO-TAMP jsou nástroje pro lepší rozvoj a územní plánování, proto také mohou být užitečné pro různé cílové skupiny a jejich úkoly, jak je uvedeno níže ve Schématu 7.

Schéma 7: Proč potřebují platformy TAMP a CO-TAMP?

4.3 Kdo platformy spravuje?

Obě webové platformy byly vyvinuty na již existujícím technologickém řešení Slovinského geodetického institutu, který je také zodpovědný za hosting a udržování platform. Údaje o 11 národních platformách TAMP shromažďují, zpracovávají a nahrávají partneři projektu z každé zúčastněné země. Data pro společnou platformu CO-TAMP připravují všichni zúčastnění partneři a nahrává je Slovinský geodetický institut.

Budoucnost platform

Slovinský geodetický institut bude odpovědný za fungování a technickou údržbu platform CO-TAMP a TAMP po dobu nejméně 3 let od ukončení projektu.

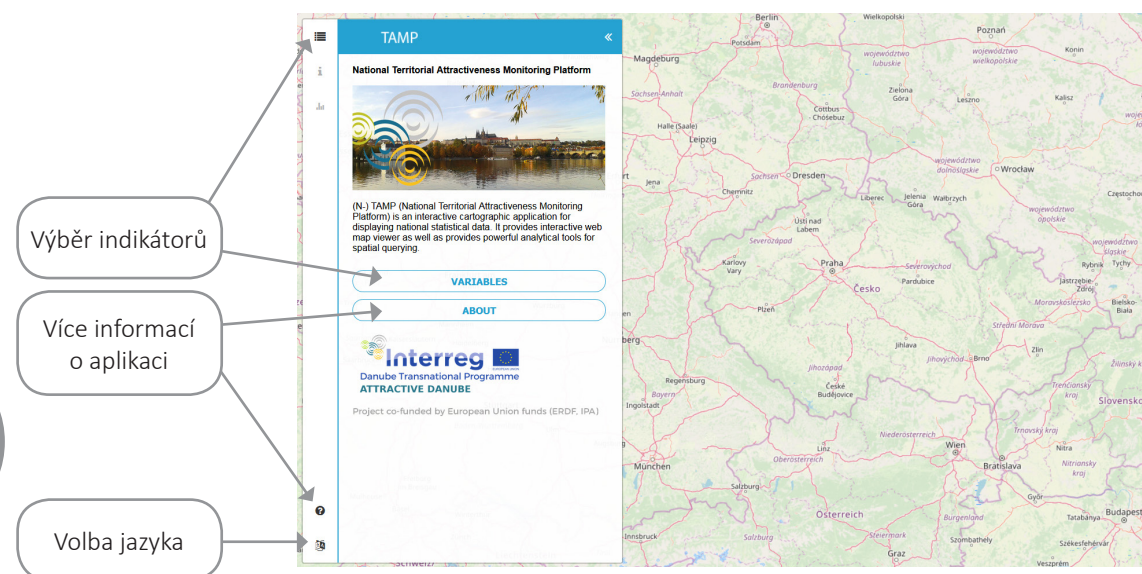
Další udržitelnost platform závisí na spolupráci v rámci institucí a mezi nimi po skončení projektu. Znamená to obnovovat data tak, aby cílové skupiny měly pravidelně k dispozici aktuální indikátory. To podpoří 11 národních Memorand o spolupráci.

4.4 TECHNICKÝ POPIS PLATFORMY TAMP a CO-TAMP

Následující obrázky funkcí a podstránek platformy TAMP a CO-TAMP jsou převzaty z české národní platformy, která je k dispozici na odkazu: http://tamp.gis.si/czech_republic/cs

Fungování obou platform je založeno na stejném principu. Manuál pro platformu TAMP lze využít i pro platformu CO-TAMP.

Obrázek 5: Domovská stránka

Domovská stránka je výchozím bodem aplikace pro následující funkce:

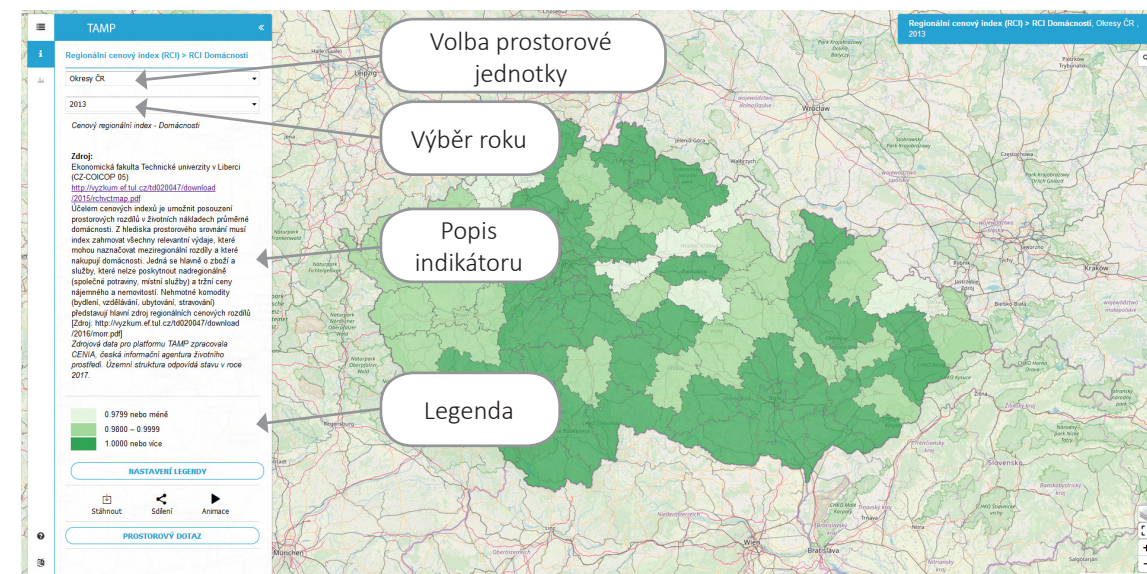
- **Výběr indikátorů** – zobrazí seznam indikátorů dostupných v aplikaci. Uživatel vybere ze seznamu indikátorů ten, který chce zobrazit. Po kliknutí na konkrétní indikátor se zobrazí karta indikátoru s jeho popisem, dalšími funkcionalitami a mapovým oknem.
- **Zjištění více informací** o aplikaci – zobrazí základní informace o aplikaci a nápovědu směřující k rozšířenému nastavení a nadstavbovým zobrazovacím funkcím.
- **Volba jazyka** – přepíná mezi angličtinou a češtinou, v případě platformy projektových partnerů pak do daného národního jazyka.

Nejdůležitější částí aplikace je **interaktivní mapa**, ve které jsou zobrazovány **statistické hodnoty** pro zvolený indikátor v dané prostorové jednotce, **popis indikátoru s odkazem na metadatový soubor** a **legenda**.

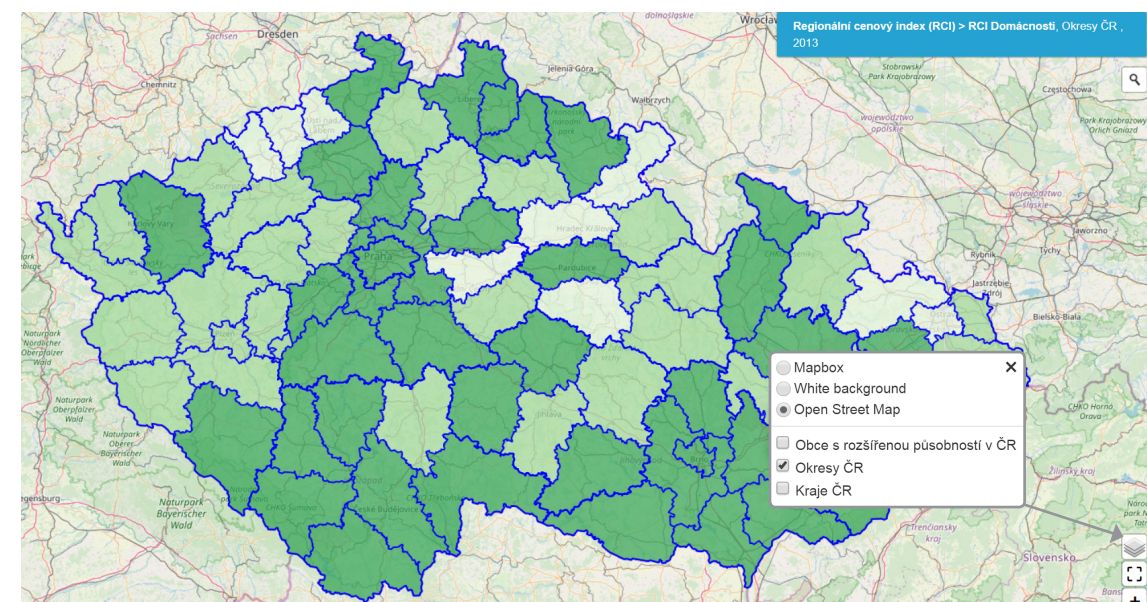
V kartě indikátorů je možné zvolit různé **prostorové jednotky** v závislosti na dostupných datech. Některá data bývají zpracovávána na úroveň krajů, některá na úroveň okresů apod. Pokud jsou data za danou prostorovou jednotku na národní úrovni k dispozici, je umožněn výběr této jednotky a zobrazení v mapovém okně.

Obdobně při výběru roku, za který mají být data zobrazena, je umožněno vybrat pouze ty roky, pro které jsou data k dispozici. Rozdílné indikátory mohou být dostupné v různých časových řadách. Například zatímco některý indikátor je dostupný pro roky 1980–2018, jiný (zpravidla nově zavedený indikátor) jen pro roky 2016–2018. Zdánlivě nekompletní časové řady tedy nejsou chybou aplikace, ale pouze omezením vzniklým z ne/dostupnosti dat. Detail zobrazení indikátoru je v Obrázku 6.

Obrázek 6: Zobrazení indikátorů (karta indikátoru)

Obrázek 7: Zobrazení hranic administrativních jednotek

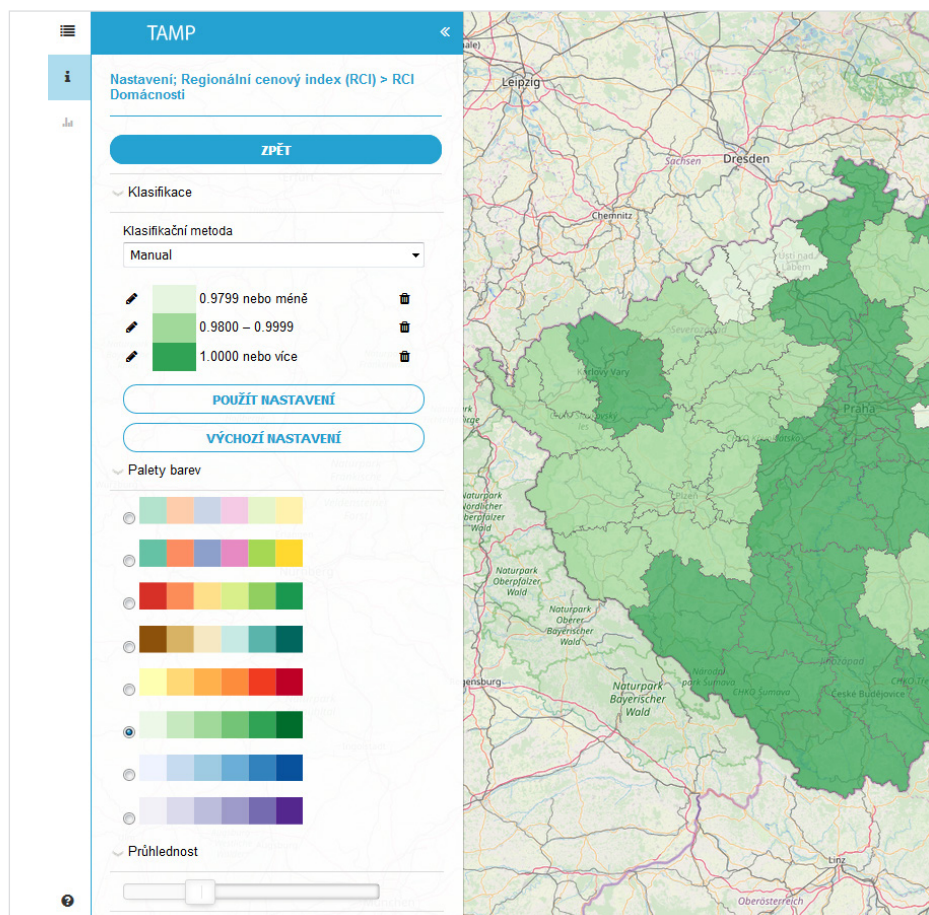

V pravém dolním rohu mapy může uživatel zvolit mapový podklad:

- Open Street Map,
- bílá pozadí,
- Mapbox.

V národních platformách TAMP je možné v závislosti na dostupných datech a jejich prostorovému rozlišení zobrazit hranice několika jednotek NUTS najednou pomocí stejného tlačítka.

Obrázek 8: Nastavení legendy

Tlačítko **NASTAVENÍ LEGENDY** v kartě indikátoru přejde do rozšířeného nastavení.

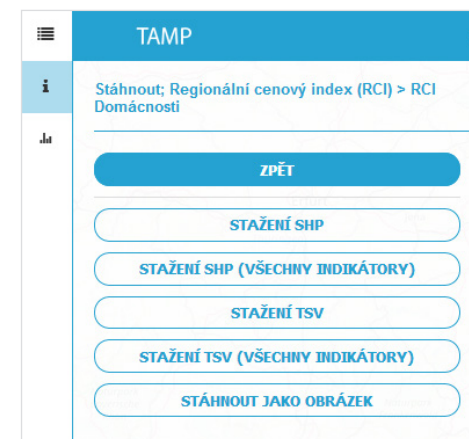
K dispozici jsou:

- nástroje pro vizualizaci dat,
- metoda klasifikace a počet zlomů tříd,
- specifikace neklasifikovaných hodnot,
- různé barevné palety pro zobrazení na mapě,
- změna průhlednosti mapy.

K dispozici je několik metod klasifikace:

- **Ruční nastavení** umožňuje vlastní nastavení hranic intervalů.
- **Kvantily** dělí volitelně stanovený počet tříd se stejným počtem prvků.
- **Stejně intervaly** rozdělí rozsah hodnot na stejně velké úseky ve volitelném počtu.
- **Jenksové přirozené zlomy** určí hranice volitelně stanoveného počtu intervalů tak, aby rozptýl hodnot uvnitř těchto intervalů byla co nejmenší a zároveň rozptýl mezi intervaly byl co největší.

Obrázek 9: Stahování a export dat

Tlačítko Stáhnout v kartě indikátoru zobrazí možnosti stažení dat nebo obrázku.

Všechny soubory lze stáhnout ve formátu **ESRI** (geoprostorový vektorový datový formát) v souboru ZIP. Formát ESRI shapefile obsahuje:

- Hlavní soubor ***.shp** je soubor, kde je každý záznam popisován seznamem lomových bodů v určených souřadnicích.
- Indexový soubor ***.shx** propojuje prvek v hlavním souboru se záznamem v atributové tabulce.
- Databázová tabulka dBase ***.dbf** obsahuje atributy jednotlivých prvků, kdy každý záznam v tabulce odpovídá jednomu prvku.

Další možností exportu je formát **TSV**. Stažená data mohou být použita pro další práci uživatele: analýza v nástrojích GIS, nebo zpracování dat a další vizualizace v tabulkových programech. Platforma umožňuje i stažení map jako obrázku, jak znázorňuje Obrázek 10.

Licence k datům:

Platformy TAMP i CO-TAMP mají licenci zobrazenou v prohlížeči map s vysvětlením použití dat. Všechna data platform jsou k dispozici pro volné použití, publikování a úpravy pro nekomerční účely s příslušným odkazem na zdroj.

Při použití dat z platformy TAMP jiné země podunajského regionu závisí licenční politika vždy na dané zemi.

Obrázek 10: Stahování obrázku z platformy

Uživatel může měnit název obrázku/mapy

Popis obrázku/mapy je automaticky přebírán z popisu indikátoru. Uživatel může popis změnit a upravit.

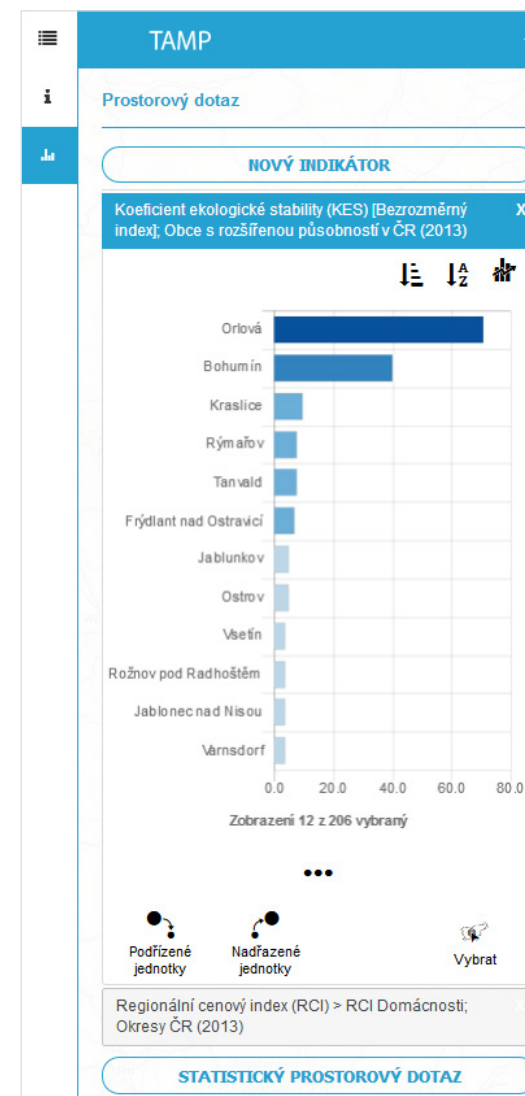
Při stahování obrázků/map může uživatel do obrázku doplnit a sám definovat tyto položky

Obrázek je stažen ve formátu **PNG**.

Obsah (odkazy a mapy) lze snadno sdílet kopírováním odkazů na jiných webových stránkách. Tyto odkazy je možné zobrazit kliknutím na Sdílení v kartě indikátoru.

Indikátory je možné zobrazit pomocí časové animace po stisknutí tlačítka Animace .

Obrázek 11: Pokročilé analytické nástroje

Pomocí prostorového dotazu nebo vymezení lze vytvářet grafy s prvky vybraného indikátoru.

- Grafy lze řadit číselně nebo abecedně.
- Pokud je k dispozici více prostorových jednotek (těch, které jsou součástí TAMP nebo CO-TAMP), může uživatel zvolit „podřazenou“ nebo „nadřazenou“ jednotku a získat tak nový graf s hodnotami jen pro vybranou oblast.
- Pomocí tlačítka „Vybrat“ může uživatel filtrovat prvky pomocí bodů, kruhů nebo obdélníků a vytvořit tak nový graf pouze s nahodilými nebo potřebnými prvky.

S časovou řadou může uživatel získat graf pro každý indikátor a hodnoty za všechny roky, pro které jsou k dispozici data.

A scenic sunset over a river. The sun is low on the horizon, creating a bright, shimmering reflection on the water. A swan is visible in the middle ground, swimming towards the viewer. The sky is a mix of orange, yellow, and blue. The foreground shows the dark silhouette of a tree branch on the left. On the right side, there is a large, semi-transparent grey circle containing white text.

**KAPITOLA 5:
POSILOVÁNÍ
KAPACIT
V PLÁNOVÁNÍ
POLITIKY**

5.1 Veřejná správa a kapacity v plánování

“Kapacita je schopnost lidí, organizací a celé společnosti úspěšně řídit své záležitosti.”
(OECD, 2006).

Obě platformy vyvinuté v rámci projektu ATTRACTIVE DANUBE mohou velmi dobře přispívat k podpoře plánování založeného na datech na úrovni Podunají i na úrovni národní, regionální a místní. Aby nastal jejich očekávaný pozitivní dopad na místní úrovni, bude nutné vybudovat **kapacity**, které zajistí budoucí využívání platforem a osvojení si nových přístupů. **Budování kapacit představuje jednu z klíčových aktivit projektu.**

5.1.1 Budování kapacit pro lepší tvorbu politik

Jedna z prvních definic budování kapacit se objevila na začátku devadesátých let v rámci místní Agendy 21:

“Budování kapacit zahrnuje konkrétní lidské, vědecké, technologické, organizační, institucionální a zdrojové schopnosti dané země. Základním cílem budování kapacit je posílit schopnost vyhodnotit a řešit klíčové otázky související s politickými rozhodnutími, s potenciálem a omezením životního prostředí a také s potřebami obyvatel dotčené země“(UNCED, 1992)

Prostřednictvím této Příručky a následných školicích seminářů pro budování kapacit se v projektu ATTRACTIVE DANUBE snažíme realizovat:

1. Budování kapacit, které je **efektivní a účinné**, postavené na strukturách a informacích, které již existují. Cílem je vytvářet znalosti a dovednosti tam, kde je lze nejlépe využít nebo přenést.
2. Budování kapacit jako **prostředek k dosažení cíle**, nikoliv jako cíl sám o sobě.
3. **Multidimenzionální budování kapacit**: posilování kapacit nejen stakeholderů zúčastněných na školicích seminářích, ale také institucí, které tyto stakeholdeři reprezentují.
4. **Flexibilní a adaptabilní budování kapacit**, s přihlédnutím k různým kontextům zemí projektu ATTRACTIVE DANUBE.

5.1.2 Řešení potřeb a nedostatků

Během participativního procesu, který dosud v projektu ATTRACTIVE DANUBE probíhal, jsme testovali a analyzovali různé potřeby stakeholderů, které se týkají na datech založeného plánování.

Je zřejmé, že je třeba zavést **nové modely plánování a spolupráce založené na datech**, ale nikoli jako náhradu, ale jako nový, pružný a funkční nástroj, který doplní stávající, obrovsky normativní systém plánování.

5.1.3 Cíle a metodika zvyšování kapacit

V této Příručce a také při 3 školicích seminářích, které byly v rámci projektu realizovány v každé z 11 zemí, se zaměříme na:

1. **BUDOVÁNÍ POVĚDOMÍ**: Podpora šíření informací, povědomí a porozumění platformě CO-TAMP i národním platformám TAMP.
2. **BUDOVÁNÍ ANALYTICKÝCH KAPACIT**: Podpora hlavních stakeholderů identifikovaných v rámci projektu a dříve zapojených do participativního plánování, ve využívání platformy CO-TAMP a TAMP.
3. **BUDOVÁNÍ KAPACIT PRO ROZHODOVÁNÍ**: Ukotvení nástrojů projektu ATTRACTIVE DANUBE do rozhodovacího procesu a podpora každodenního využívání platforem.

Budování kapacit v projektu ATTRACTIVE DANUBE je založeno na třech pilířích, které jsou uvedeny v následujícím Schématu 8.

Schéma 8: Tři pilíře budování kapacit v projektu ATTRACTIVE DANUBE

Příručka pro politiku územního plánování

- Znalost souvislosti územní atraktivity a na datech založeném plánování v oblasti Podunají
- Manuál k funkcionalitám obou platforem

Semináře pro vybudování kapacit

- Praktické zkušenosti konceptu územní atraktivity s oběma platformami.
- Posílení kapacity stakeholderů v oblasti posuzování, hodnocení, řízení, rozvíjení, realizace a monitoringu politik.

Memoranda o spolupráci

- Memoranda jsou posledním krokem procesu budování kapacit
- Cílem memorand je formalizovat kontext pro dlouhodobou udržitelnost platforem.

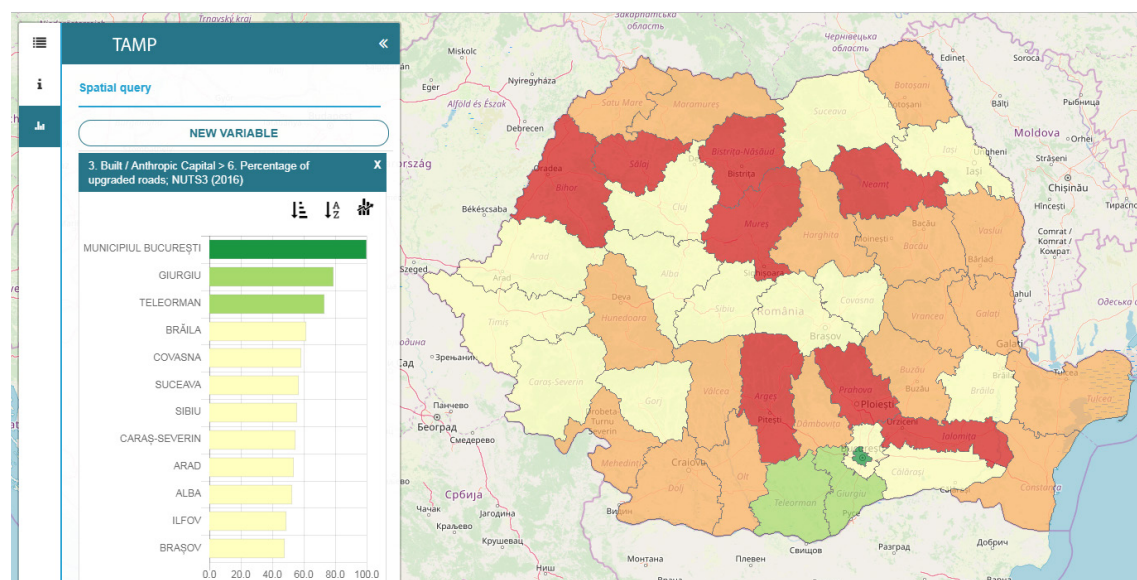
5.2 Platformy v praxi: příklady použití

5.2.1 Definování výzev a cílů

Platformy mohou být užitečnými průvodci při definování výzev a cílů v určitých regionech země. Příkladem může být Ministerstvo pro místní rozvoj a dopravu v Rumunsku, které si je vědomo velkého počtu obětí dopravních nehod na několika veřejných komunikacích a rozhodne se řešit tento problém tak, že navrhne nové bezpečnější způsoby dopravy. Ministerstvo potřebuje mít celkovou představu pro vytvoření účinného akčního plánu. Při stanovování priorit v oblasti intervencí pak mohou úřady na platformě TAMP v kategorii nazvané Built/Anthropic Capital najít několik užitečných map.

Na úrovni kraje jsou k dispozici informace o počtu obětí silničních nehod, procentu zkvalitěných silnic a hustotě silnic. Platforma nabízí navíc i přístup k časovým řadám pro osmileté období vývoje těchto indikátorů (2008–2016).

Obrázek 12: Využití platformy pro definování výzev a cílů, Rumunsko

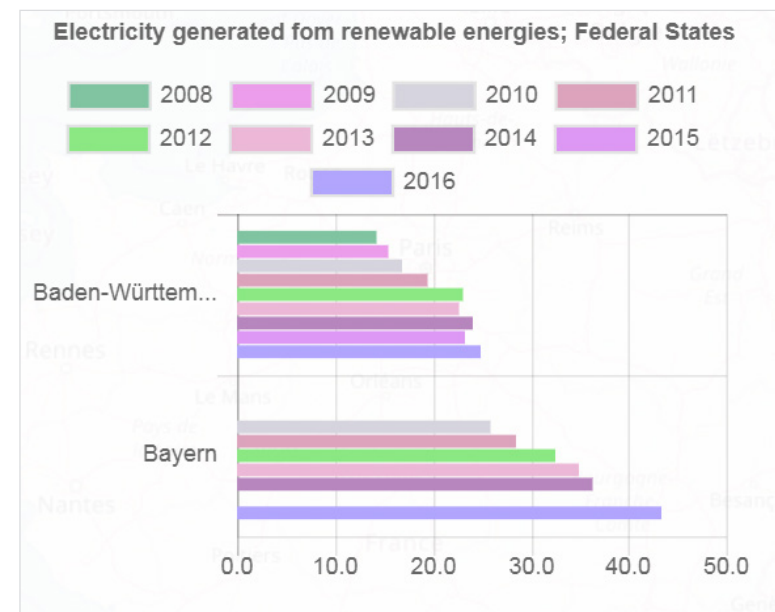

5.2.2 Sběr dat

Platformy TAMP i CO-TAMP jsou užitečnými nástroji při sběru a zobrazování tematických dat. Řekněme například, že po obrovských investicích do alternativních způsobů získávání energie se německé obce rozhodnou provést průzkum zjišťující skutečnou účinnost těchto zdrojů energie.

Na platformě TAMP tak mohou najít informace o obnovitelných energiích využívaných výrobními podniky a také o podílu energie vyrobené z obnovitelných zdrojů v jednotlivých regionech. Mohou tak vidět, které regiony mají větší tendenci či výhodu při přechodu k obnovitelným zdrojům a poté rozhodnout, zda a kde navýší financování obnovitelných zdrojů.

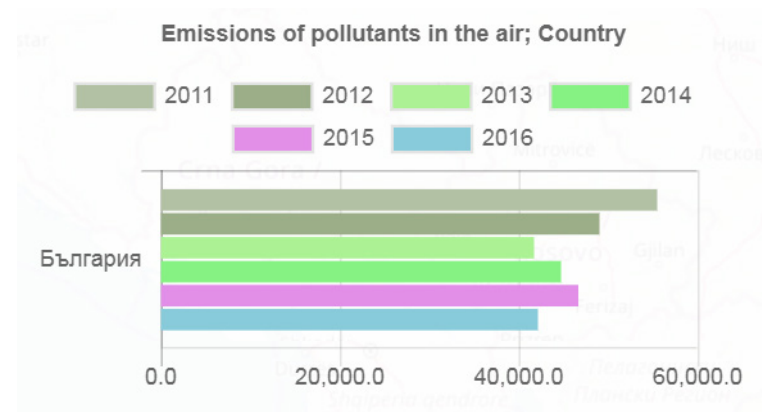
Obrázek 13: Využití platformy pro sběr dat, Německo

5.2.3 Komunikace

Platformy TAMP nebo CO-TAMP mohou také přispívat k veřejné komunikaci dat směrem ke třetím stranám. Například v Bulharsku by indikátor environmentální kapitál mohl být užitečný pro environmentální nevládní organizace, jako je Greenpeace nebo WWF, které jsou v digitálním prostředí velmi aktivní. Mohou veřejně doložit situaci o kvalitě ovzduší tím, že budou zobrazovat zprávy o koncentraci ozonu nebo emisích znečišťujících látek v ovzduší. Z platformy stáhnou mapy a grafy, které pak využijí v článkách na internetu. Tyto nevládní organizace si často stěžují na špatné informace o environmentálních indikátorech a platforma TAMP nebo CO-TAMP tak pro ně může být velmi dobrou podporou.

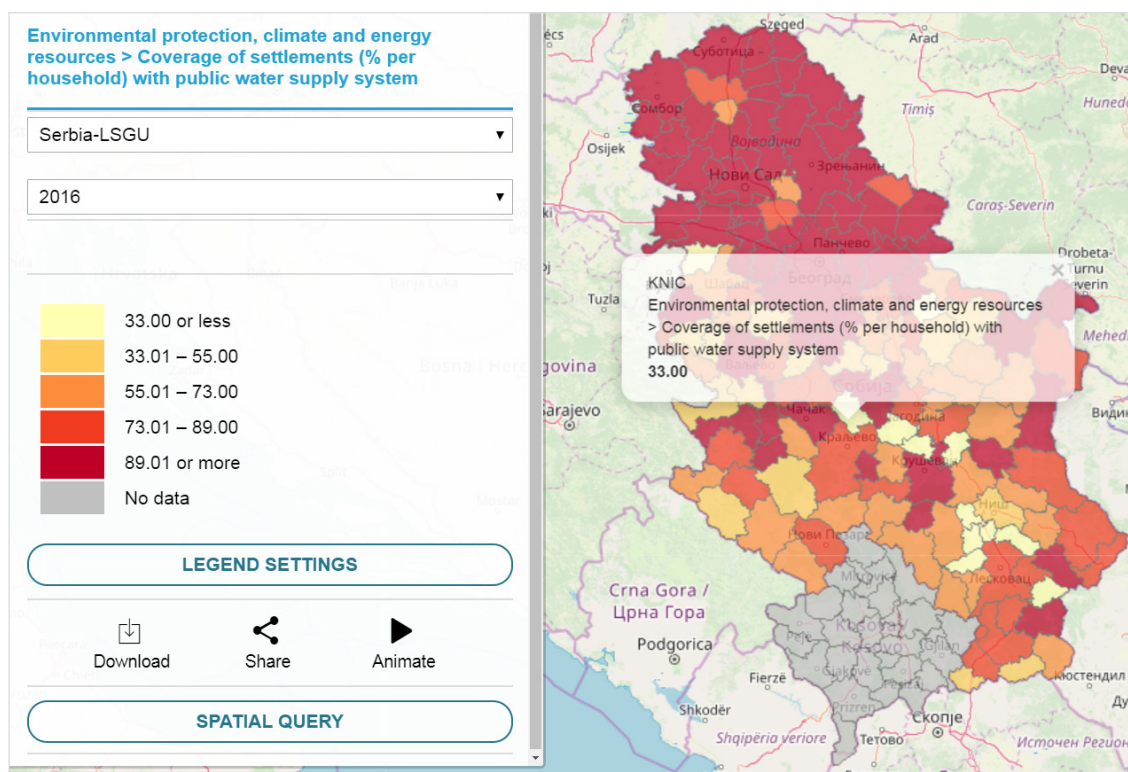
Obrázek 14: Využití platformy pro komunikaci, Bulharsko

5.2.4 Monitoring

A konečně platforma TAMP je velmi užitečným nástrojem i při monitoringu určitého problému. Například pokud chce srbská obec sledovat míru dotací pro bydlení, může vyhledávat indikátory v oblasti Ochrana životního prostředí, klima a energetické zdroje, kde existují údaje o pokrytí sídel veřejnou vodovodní a kanalizační sítí a také o počtu budov, které mají energetický štítek. Lze tedy porovnávat různé regiony a zasahovat tam, kde je situace kritická.

Obrázek 15: Využití platformy pro monitoring, Srbsko

5.3 Dosavadní poznatky ze zapojení stakeholderů

V rámci participativního procesu přivítaly národní workshopy mnoho různých stakeholderů, přičemž všichni zúčastnění měli svou motivaci, nadšení, potřeby a přístup k datům. Zapojení však nebylo homogenní: některé zúčastněné instituce byly aktivnější než ostatní a **heterogenita zájmů v 11 zemích** poukazuje na mnohé rozdíly v místním prostředí. Tím i na následnou **potřebu zasazovat věci do kontextu a projekt ATTRACTIVE DANUBE i platformy zavádět a přizpůsobovat situaci v každé zemi a jejímu prostředí.**

Na druhé straně nejvíce zapojenými institucemi byli v participativním procesu poskytovatelé dat, výzkumná centra a akademická obec. To v budoucnu umožní vytvářet partnerství nebo formalizovat Memorandum o porozumění/spolupráci.

V praxi je participativní přístup (zejména pokud je zaměřen na ambiciózní cíle) opakující se a zdlouhavý. Projekt ATTRACTIVE DANUBE má obtížný úkol – zahájit tento proces a dát mu silný impuls, který bude v budoucnu potřebovat.

Platformy CO-TAMP a TAMP jsou pomocnými nástroji pro rozhodování a jako takové mohou někdy vypadat příliš složitě a technicky. Porozumění jejich funkcionalitě může být delegováno na technická oddělení. Klíčovými stakeholdery, jejichž porozumění tématu územní atraktivitu je nanejvýš potřebné, jsou však politici s rozhodovací pravomocí, tj. ti, kteří mají pravomoc a možnost zlepšovat územní kapitál v podunajském regionu. Proto je důležité, aby ti, kdo rozhodují, dobře znali místní procesy a byli do nich zapojeni.

I v rámci podunajského regionu je mnoho rozdílů. Přesto existuje také mnoho stejných priorit v tématu územní atraktivita. Během první poloviny projektu se objevilo několik důležitých společných výzev:

1. Podpora cestovního ruchu a kulturního i přírodního dědictví
2. Vzdělávání, dovednosti a spolupráce pro místní hospodářský růst
3. Kvalita životního prostředí

Tyto tři složky se staly společnými prioritami při zvyšování místní atraktivitu a v tomto ohledu mohou být považovány za výchozí body pro vytváření politik.

Koncept územní atraktivitu je velmi složitý, specifický pro konkrétní místo, lze jej interpretovat a vyvíjet v čase. Dosavadní zkušenosti s implementací projektu ukázaly, že pilotní soubor indikátorů nemusejí stakeholderi považovat za dostatečný. Mnozí účastníci národních workshopů cítili, že potřebují více indikátorů a datových sad, dokonce i možnost nahrávání vlastních dat. To ukazuje na možnost přenést vlastnictví platformy TAMP dále na stakeholdery se skutečnými konkrétními potřebami, ale také na to, že projekt ATTRACTIVE DANUBE je teprve prvním krokem v dlouhém procesu zakořeňování námi navržené metodiky plánování založeného na datech.

5.4 Doporučení pro tvorbu politik

Tato kapitola představuje řadu doporučení pro rozvoj, implementaci a monitoring udržitelných a realistických politik v oblasti územní atraktivitu.

Stanovte prioritní cíle rozvoje územní atraktivitu

Není snadné zjišťovat potřeby rozvoje určitého území a vytvářet seznam možných řešení, ale ještě obtížnější je stanovit v rámci tohoto seznamu priority, aby byly veřejné i soukromé zájmy vyrovnané. K nejdůležitějším výzvám patří v této souvislosti výběr a rozvoj variant, které mají nejvyšší návratnost, tj. soustředění se na nejzávažnější věci v dané oblasti, a zároveň zabránění tomu, aby byly financovány akce, které nemívají velký význam. Projekt ATTRACTIVE DANUBE může prostřednictvím národních platform pomoci najít správný směr.

Plánujte integrovaným způsobem

Problémy a potenciál územní atraktivity jsou často složité, překračují jednotlivá témata, sektory i volební cykly a nerespektují hranice administrativních celků. Efektivní řešení může vycházet jen z integrovaného přístupu k celému plánovacímu cyklu.

Schéma 9: Cyklus integrovaného plánování.

Zdroj: autoři

Platforma TAMP byla navržena právě s ohledem na tuto skutečnost. Platforma nabízí data pro obec, okolní region, zemi, celou oblast Nadnárodního programu Dunaj, konzistentní časově vázanou sadu indikátorů, které pokrývají období 14 let a jsou poskytována z ověřených zdrojů jako jsou EUROSTAT, OECD apod.

Myslete globálně... a jednejte lokálně

Pracovat na místní úrovni znamená naplňovat lokální rozvojové kapacity, specifické pro daný region. Porovnávejte výkonnost a silné stránky s cílem zjistit strategickou pozici ve stále více konkurenčním prostředí měst a regionů. Kapitalizace přínosů (územní kapitál), které mají na místní úrovni největší potenciál, představují klíč k úspěchu rozvoje místní atraktivity.

Vytvořte místní znalosti

Existují výhody spojené s využíváním externích odborných znalostí. Tato Příručka spolu s projekto-
vými semináři k tomu přispívají

Zvyšte povědomí a interakci

Města a regiony nyní více než kdy jindy soutěží o atraktivitu, přitahování a udržení obyvatel, turistů, investorů nebo firem. Povědomí o kapitálech a výhodách je v této souvislosti zásadní a projekt ATTRACTIVE DANUBE může pomoci sdělovat nejdůležitější informace vizuálním, interaktivním a snadno srozumitelným způsobem. Podle rčení "naučit se rybařit a mít tak co jíst po zbytek života" je výhodnější stavět na znalotech vlastních.

**KAPITOLA 6:
PERSPEKTIVA A
UDRŽITELNOST**

Závěry, perspektiva a udržitelnost

Projekt ATTRACTIVE DANUBE skončí v červnu 2019, ale práce partnerů při sběru a aktualizaci indikátorových databází bude pokračovat až do roku 2022, kdy budou platformy TAMP a CO-TAMP aktualizovány a doplněny o data z roku 2021. Platformy budou svými daty pokrývat celkem 14 let, v podunajském regionu a nabídnou pevnou základnu pro plánování založené na datech.

Nicméně ještě předtím a také během realizace projektu bude probíhat několik klíčových činností, jejichž cílem je posílit udržitelnost prováděné práce:

1. Školící semináře v roce 2019. Cílem bude předat stakeholderům v každé z 11 zemí poznatky získané prostřednictvím projektu. Tyto workshopy nabídnou praktické školení práce na platformách TAMP a CO-TAMP a pomohou tak při jejich přizpůsobování a využívání při tvorbě politiky v oblasti územní atraktivit.
2. Ke konci projektu v první polovině roku 2019 bude naším cílem podepsat pro každý stát zapojený do projektu ATTRACTIVE DANUBE národní memorandum, tj. klíčový dokument o spolupráci mezi partnery projektu a jejich národními stakeholdery, který nastíní dohodu o další spolupráci zaměřené na udržitelnost platform.
3. Proběhnou tři mezinárodní workshopy, s cílem integrovat politiky na úrovni podunajského regionu ve vazbě na územní atraktivitu a zainteresované strany také vypracují a podepíší memorandum o spolupráci na mezinárodní úrovni.

Cílem všech výše uvedených opatření je vytvořit podrobný plán pro budoucí využití znalostí, zkušeností, informací a nástrojů projektu ATTRACTIVE DANUBE. Účast na těchto akcích bude bezplatná pro všechny stakeholdery, kteří se podílejí na tvorbě politiky, plánování a regeneraci měst, kapitalizaci a monitoringu územní atraktivit.

Udržitelnost platform TAMP a CO-TAMP závisí na jejich užitečnosti. Dle metodiky projektu je zajištěno, aby se příslušné indikátory dostaly přímo k cílovým uživatelům platform. Jsme si však vědomi toho, že se priority a požadavky mohou v průběhu času měnit, a také toho, že projekt ATTRACTIVE DANUBE je prvním pilotním krokem v rozsáhlém procesu rozvoje znalostní infrastruktury pro plánování založené na datech v tomto regionu.

Závěrem: znalosti a spolupráce nevzniknou přes noc – je zřejmé, že je třeba hlubší zakotvení přístupu založeného na datech, který je základem tohoto projektu i národních platform. Je na každé zemi, aby převzala odpovědnost a v tomto procesu pokračovala.

Obrázek 16: Zahajovací konference, Praha, ČR, únor 2017

Obrázek 17: Projektový mítink, Košice, Slovensko, březen 2019

Tato publikace vznikla díky spolupráci partnerů projektového konsorcia.

Děk patří také nadnárodnímu programu pro Dunaj (Interreg Danube Transnational Programme), který podpořil financování projektových aktivit z Evropských fondů (ERDF, IPA)

KAPITOLA 7: REFERENCE

Reference

Barboric, B. – Zivkovic, L. – Esposito, G. (2013): Attract-SEE – Assessing Territorial Attractiveness in South East Europe. Establishing a Common Territorial Monitoring. ResearchGate Publications.

Berg, L. van den – Braun, E. (1999): Urban Competitiveness, Marketing and the Need for Organizing Capacity. *Urban Studies*, 36, 5/6, s. 987–999.

Camagni R. (2009): Per un concetto di capitale territoriale, in Borri D., Ferlaino F., (eds), “Crescita e sviluppo regionale: strumenti, sistemi, azioni”, Franco Angeli;

Claridge, T. (2004), Social Capital and Natural Resource Management: An important role for social capital? Nepublikovaná disertační práce, University of Queensland, Brisbane, Austrálie.

Connell, R. B. (2010): The Attractiveness-Competitiveness Matrix: A Methodology Used to Assist Policy Makers Select Priorities for Industrial Development Initiatives. *International Journal of Business Management*, 5, s. 3–13.

Dijk, A. van (2015): Smart Cities. How Rapid Advances in Technology Are Reshaping Our Economy and Society. Deloitte Netherlands.

EC (2017): Reflection Paper on Harnessing Globalization. Evropská komise, Brusel.

Ezmales, S. (2012): Strategies for Enhancing Attractiveness of the Cities in Latgale Region. *European Integration Studies*, 6, s. 121–127. Gavrilova, M. A. – Shepelev, V. M. – Kosyakova, I. V. – Belikova, L. F. – Chistik, O. F. (2016): Assessment of Entrepreneurial Territorial Attractiveness by The Ranking Method. *International Journal of Environmental & Science Education*, 11, s. 6866–6875.

French, R. (2011): “Political capital”. *Representation*. 47 (2): 215–230. doi:10.1080/00344893.2011.581086

Gavrilova, M. A. – Shepelev, V. M. – Kosyakova, I. V. – Belikova, L. F. – Chistik, O. F. (2016): Assessment of Entrepreneurial Territorial Attractiveness by The Ranking Method. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11, s. 6866–6875.

Kovács, O. (2017a): Az ipar 4.0 komplexitása – I. *Közgazdasági Szemle*, 56, p. 823–851.

Kovács, O. (2017b): Az ipar 4.0 komplexitása – II. *Közgazdasági Szemle*, 56, p. 970–987.

Lopez, E. (2002). “The legislator as political entrepreneur: Investment in political capital”. *The Review of Austrian Economics*. 15 (2): 211–228.

Lukovics, M. (2004): A regionális identitás szerepe a regionális gazdaságfejlesztésben. In Czagány, L. – Garai, L. (eds.) *A szociális identitás, az információ és a piac. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged*, s. 214–228.

Manyika, J. – Lund, S. – Bughin, J. – Woetzel, J. – Stamenov, K. – Dhruv D. (2016): *Digital Globalization: The New Era of Global Flows*. McKinsey Global Institute, New York. RECOMMENDA-

OECD. 2017. *Making Globalization Work: Better Lives for All*. OECD Publishing, Páříž.

OECD – Organisation for Economic Cooperation and Development (2006): *The challenge of capacity development — Working towards good practice*, Páříž

Popovici, O. C. (2017): International Competitiveness versus Location Attractiveness for FDI. A Theoretical Approach. *Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Economy Series*, 1, s. 199–205.

Putnam, Robert D. (1995): Bowling alone: America’s declining social capital. *Journal of Democracy* 6: 65–78.

Raagmaa, G. (2002): Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies*, 1, s. 55–76.

RB (2017): Smart city, Smart Strategy. Cities Around the World Are Embracing the Digital Revolution. But How Well Are They Really Doing? Roland Berger, Mnichov.

RSAES (2016): Keys to Greater Attractiveness and Competitiveness. Královská švédská akademie technických věd. Stockholm, Švédsko.

Sen, R. – Eggers, D. W. – Kelkar, M. (2018): Building a Smart City. Deloitte Center for Government Insights. Deloitte Publication.

Serrano, A. (2003). City Competitiveness and Attractiveness: A New Approach to Evaluate Economic Development in Mexican Cities. University of Glasgow, Glasgow.

Spano, A. (2005): Performance Evaluation as a Tool for Improving Attractiveness and Competitiveness of the Public Sector as an Employer. University of Cagliari, Cagliari.

Treccani, Territorio, www.treccani.it/enciclopedia/territorio/

UNCED (1992), Capacity Building – Agenda 21’s definition, kapitola 37

Zivkovic, L. – Barboric, B. (2017): “ATTRACTIVE DANUBE” – Improving Capacities for Enhancing Territorial Attractiveness of the Danube Region. ResearchGate Publications.

Zivkovic, L. – Marani, S. – Berk, S. – Dezman Kete, V. – Trapani, F. – Esposito, G. – Speh, N. – Milic, D. – Zivanovic, T. – Barboric, B. (2015) *Towards a Monitoring InformationSystem for Territorial Attractiveness Policy Management in South East Europe*. *Geodetski vestnik*, 59, s. 752–766.

Příručka pro orgány strategického plánování je výstupem projektu **ATTRACTIVE DANUBE: Zlepšování kapacit pro zvyšování územní atraktivity Podunají**, který je spolufinancován z fondů Evropské unie (ERDF, IPA) prostřednictvím Nadnárodního programu pro Dunaj (Danube Transnational Programme).

Smyslem této publikace je pomoci orgánům strategického plánování, ale i dalším cílovým skupinám, využívat a interpretovat data a indikátory, které souvisí s územní atraktivitou. Příručka obsahuje návody a rady určené pro **Platformy pro monitoring územní atraktivity** (národní TAMP a nadnárodní CO-TAMP).